

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΘ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 721. 8308 | 1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1982 | ΑΡΙΘ. 15-16

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αριθμ. } Πρωτ. 2605
 } Διεκπ. 1218

Έν Αθήναις τῇ 1.7.1982

Ε Γ Κ Υ Κ Λ Ι Ο Σ 2322

Πρὸς τὸν ἱερό Κληρο καὶ τὸν εὐσεβῆ λαὸ
τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Χρέος ἐπιτακτικὸ τῶν λαῶν εἶναι νὰ ἐνθουμῶνται τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς Ἰστορίας των, καὶ τὰ χαρμόσυνα καὶ τὰ θλιβερά. Γιὰ νὰ ἐμπνέωνται ἀπὸ τὰ πρῶτα καὶ νὰ διδάσκωνται ἀπὸ τὰ δεύτερα καὶ ἔτσι νὰ κτίζον τὸ μέλλον καλύτερο ἀπὸ τὸ παρελθόν. Ὅπως γράφει σύγχρονος χριστιανὸς στοχαστής, δὲν ἠμποροῦμε νὰ κτίσωμε τὸ μέλλον παρὰ μόνον μὲ τὰ ὕλικά τοῦ παρελθόντος. Τέτοια ὕλικά εἶναι οἱ ἐμπειρίες, εὐχάριστες ἢ τραγικές, πὸν μᾶς ἄφησαν οἱ πατέρες μας καὶ πὸν εἶναι ἰδικό μας χρέος νὰ τὶς ἐνθουμούμεθα καὶ νὰ τὶς ἀξιοποιοῦμε.

Ἐνα ἱστορικὸ γεγονός, ἀλλοίμονον, τραγικὸ γιὰ τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος, πὸν δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμε εἶναι ἡ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ τοῦ 1922 καὶ τὸ ξεριζώμα δύο σχεδὸν ἑκατομμυρίων Ἑλλήνων ἀπὸ ἕνα γεωγραφικὸ χῶρο ὅπου ὁ ἑλληνισμὸς ἐπὶ μακροῦς αἰῶνες ἔδρασε καὶ ἐμεγαλόρρηξε καὶ ἐδημιούργησε τέτοιο πολιτισμὸ, πὸν ἀκόμη καὶ σήμερα ἡ ἀνθρωπότητα θαυμάζει τὰ λείψανά του. Τὸ τραγικὸ αὐτὸ γεγονὸς ἔχει γιὰ τὸ Γένος σημασίαν μεγαλύτην καὶ ἀπὸ

αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἄλωσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Γιατὶ τότε ἔπεσε ἡ Βασιλίδα τῶν Πόλεων, ἀλλὰ ἔμεινε στὰ χόματά του ὁ ἑλληνισμὸς, ἐνῶ τώρα ξεριζώνεται ἀπὸ τὴ γῆ πὸν ἐπὶ αἰῶνες ἐπότισε μὲ τὸν ἰδρώτα καὶ τὸ αἷμα του, ἀφήνοντας πίσω του ἐρείπια βωμῶν καὶ ἐστιῶν, τάφους προγόνων, ἐκατόμβες νεκρῶν, στρατιᾶς αἰχμαλώτων.

Ἐξήντα χρόνια συμπληρώνονται ἐφέτος ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν τραγωδίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὡς Μητέρα τοῦ Γένους, τροφὸς καὶ φρονὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἀγνοήσῃ τὴ θλιβερὴ αὐτὴ ἐπέτειο ἢ νὰ τὴν ἀποσιωπήσῃ στὸ ὄνομα ὁποιασδήποτε ἀμφίβολης σκοπιμότητος. Μακριὰ ἀπὸ κάθε ἱμπεριαλιστικὴν ἰδέαν, πέρα καὶ πάνω ἀπὸ κάθε πολιτικὴν ἐνέργειαν, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, μὲ πλήρη συναίσθησι τῆς ἐθνικῆς ἀποστολῆς της, ὑψώνει τὴ φλόγα τῆς ἱστορικῆς μνήμης καὶ καλεῖ τὸν πιστὸ καὶ εὐλογημένον ἑλληνικὸ λαὸ νὰ στρέψῃ μὲ προσευχὴν τὴ σκέψιν του πρὸς τὶς σκλαβωμένες Πατρίδες τῆς Ἀνατολῆς. Πρὸς τὶς Πατρίδες τῆς Θράκης, τῆς Ἰωνίας, τῆς Αἰολίδος, τοῦ Πόντου, τῆς Καππαδοκίας καὶ τῶν ἄλλων Μικρασιατικῶν περιοχῶν. Ἡ

Ἐκκλησία καλεῖ τὸν ἑλληνικὸ λαὸ νὰ θυμηθῆ τοὺς ἐπώνυμους καὶ ἀνώνυμους μάρτυρες τῶν σκλαβωμένων Πατρίδων. Ἐνα ἑκατομμύριο ἀδελφούς μας πὸν ἔπασαν στὰ πεδία τῶν μαχῶν ἢ ὑπέστησαν μαρτυρικὸ θάνατο ἢ πέθαναν ἀπὸ τὶς κακουχίες καὶ τὶς στερήσεις στὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Νὰ θυμηθῆ τοὺς πυρπολημένους ναοὺς, τὰ γκρεμισμένα ἐκπαιδευτήρια, τοὺς ἀνασκαμμένους προγονικοὺς τάφους, μὲ δυὸ λέξεις, τὴν βεβήλωσι τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ὁσίων τοῦ Γένους. Νὰ θυμηθῆ ἀκόμη τοὺς Ἐθνομάρτυρες Ἱεράρχες Σμύρνης Χρυσόστομο, Κυδωνιῶν Γρηγόριο, Μοσχονησίῳ Ἀμβρόσιο, Ἰκονίου Προκόπιο καὶ Ζήλων Εὐθύμιο, πὸν ἔμειναν «πιστοὶ ἄχρι θανάτου» στὴν ἔπαλξι τοῦ ἐθνικοῦ χρέους, ἀκολουθώντας τὴ μακρὰ παράδοσι τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων Ἱεραρχῶν.

Πέρα ὅμως ἀπὸ αὐτὴ τὴν εὐλαβικὴ ἀνάμνησι ἢ Ἐκκλησία καλεῖ ὅλους τοὺς Ἕλληνες νὰ ἀποτίσουν φόρο τιμῆς πρὸς τὶς σκλαβωμένες Πατρίδες τῆς Ἀνατολῆς καὶ νὰ συμμετάσχουν ὀλοφύχως στὶς διάφορες ἐκδηλώσεις, πὸν γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ὀργανώνουν ἀπὸ τὸν προσεχῆ μῆνα τὰ Μικρασιατικὰ Σωματεία μὲ τὴ συνεργασία καὶ τὴν ἐνίσχυσι τῆς Ἱεραῖς Συνόδου. Οἱ ἐκδηλώσεις αὐτὲς φιλοδοξοῦν νὰ συνεγείρουν τὸ πανελλήνιο καὶ νὰ πάρουν τὴ μορφή ἐθνικῆς σταυροφορίας γιὰ νὰ διατηρηθῆ ζωντανὴ στὴν ψυχὴ ὅλων μας, καὶ ἰδιαίτερα τῆς νέας γενεᾶς καὶ τῶν γενεῶν πὸν θὰ ἀκολουθήσουν, ἢ μνήμη τῶν σκλαβωμένων Πατρίδων. Ἡ διατήρησι αὐτῆς τῆς μνήμης εἶναι ταυτόχρονα διδάγμα ἐθνικῆς ἐνότητος καὶ δημιουργίας καὶ θωρακίσεως καὶ προπάντων διακήρυξι πρὸς κάθε κατεύθυνσι, ὅτι εἴμαστε ἀποφασισμένοι νὰ μὴ ὑποστοῦμε ποτὲ εἰς τὸ μέλλον παρόμοια συμφορὰ.

Γιὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν μὲ ἐπιτυχία οἱ ἐθνικὲς αὐτὲς ἐκδηλώσεις ἀπαιτοῦνται ὄλικὰ μέσα. Γι' αὐτὸ οἱ ὀργανωτὲς τοὺς χρειάζονται ὄχι μόνο τὴν ἠθικὴ ἀλλὰ καὶ τὴν ὄλικὴ βοήθεια καὶ συμπαράστασι τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ. Ἐχομε χρέος ὅλοι νὰ συνεισφέρωμε γιὰ νὰ ἀναζωπυρηθῆ ἢ φλόγα τῆς ἐθνικῆς μνήμης, γιὰ τὴν οἱ λαοὶ πὸν ξεχνοῦν τὴν ἱστορία τους

πεθαίνουν. Σήμερα, ἐορτὴ τῆς Παναγίας, προστάτιδος καὶ ὑπερμάχου στρατηγοῦ τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων, σὲ ὅλους τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θὰ περιαχθῆ ἕνας δίσκος γιὰ τὶς ἐκδηλώσεις μνήμης τῶν σκλαβωμένων Πατρίδων. Πατρικῶς παρακαλοῦμε νὰ τὸν ἐνισχύσετε μὲ προθυμία καὶ γενναιοδωρία.

Ἡ συνεισφορὰ σας θὰ εἶναι ἕνα κερὶ στοὺς τάφους ἐκείνων πὸν ἔμειναν στὰ ἀγιασμένα χώματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς. Θὰ εἶναι ἢ ἐφαρμογὴ τοῦ ψαλμικοῦ λόγου στὴ δικὴ μας περίπτωσι: «Ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθεῖν ἢ δεξιὰ μου. Κολληθεῖν ἢ γλῶσσα μου τῷ λάρυνγι μου, ἔὰν μὴ σοῦ μνησθῶ».

Μὲ τὴν ὀλόθεορμη εὐχὴ ἢ ἀνάμνησι τῶν σκλαβωμένων Πατρίδων νὰ ἀποτελέση γιὰ τὸ λαὸ μας εὐκαιρία ἐθνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ ἀναβαπτισμοῦ, σταθμὸ γιὰ ἀνασύνταξι τῶν δυνάμεων καὶ ἀξιοποίησι τῶν ἀρετῶν του, ἀφετηρία ἐξορμήσεων γιὰ ἐπιτεύγματα εἰρηνικά, ἐπικαλούμεθα τὴν σκέπη καὶ τὴν προστασία τῆς Θεοτόκου ἐπὶ τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν Ἔθνος καὶ διατελοῦμεν μὲ ὄλη μας τὴν πατρικὴ ἀγάπη.

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος
- † Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἀγ. Βλασίου ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ
- † Ὁ Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων ΓΑΒΡΙΗΛ
- † Ὁ Κασσανδρείας ΣΥΝΕΣΙΟΣ
- † Ὁ Λήμνου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ
- † Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ
- † Ὁ Ζακύνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ
- † Ὁ Καρπενησίου ΝΙΚΟΛΑΟΣ
- † Ὁ Κυθήρων ΙΑΚΩΒΟΣ
- † Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ

Τ Ε Κ Ν Ο Γ Ο Ν Ι Α

ΤΟ ΜΕΓΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΙ Η ΝΕΟΜΑΛΘΟΥΣΙΑΝΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΥΠΕΡΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

1. Τὸ σύγχρονον δημογραφικὸν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἐκ τῶν βασικωτέρων καὶ σπουδαιότερων προβλημάτων ποῦ ἀντιμετωπίζει σήμερον ἡ Ἑλλάς. Ἄλλ' εἶναι καὶ πολυμερές καὶ πολυδιάστατον. Εἰς τὰ προηγηθέντα ἄρθρα τῆς «Ἐκκλησίας» ἐπεσημάνθησαν ὠρισμένα πλευρὰ τοῦ δημογραφικοῦ προβλήματος τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξητάσθησαν συγκεκριμένα γινῶμαι εἰδικῶν ἐπιστημόνων περὶ τοῦ θέματος. Εἰς τὴν κατ' ἀνάγκην σύντομον ἀρθρογραφίαν τοῦ ἐπισημοῦ ὄργανου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, περιωρίσθημεν εἰς τὴν παρουσίασιν τῶν ἀπόψεων τοῦ εἰδικοῦ ἐρευνητοῦ ἐπὶ τοῦ θέματος, ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν Βασ. Βαλαώρα καὶ τοῦ διακεκριμένου συναδέλφου Ἀκαδημαϊκοῦ Νικ. Λούρου, κατ' ἐξοχὴν εἰδικοῦ γυναικολόγου Καθηγητοῦ καὶ σκαπανέως τοῦ πλήθους τῶν προβλημάτων τῶν συνδεομένων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως πρὸς τὸ πολυμερές θέμα τῆς τεκνογονίας.

2. Εἰς τὸ παρὸν ἢ συνέχεια τοῦ θέματος ἐπιβάλλεται νὰ δοθῇ εἰς ἓνα νέον ἐξαιρετὸν Θεολόγον, εἰδικὸν ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς τεκνογονίας καὶ μάλιστα δι' ἐπιστημάνσεως τῆς ἀπὸ μέρους τῆς ἐπισήμου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἰδιαίτερας θεωρήσεως τοῦ προβλήματος καὶ τοῦ μεγάλου ταύτης ἐνδιαφέροντος πρὸς ἀνάσχεσιν τῆς ὑπογεννητικότητος. Ὁ νέος ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἐξειδικευθεὶς περὶ τὸ

δημογραφικὸν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν οἰκογενειακὸν προγραμματισμὸν Δρ. Θεολογίας καὶ ἡμέτερος φοιτητῆς Ἀλέξανδρος Μ. Σταυρόπουλος διὰ πλήθους μελετῶν καὶ ἄρθρων προσεπάθησε καὶ ἐπέτυχε νὰ διερμηνεύσῃ εἰς βάθος καὶ πλάτος τὴν θεολογικὴν, ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν χριστιανικὴν καθόλου σπουδαιότητα τοῦ πολυμεροῦς καὶ πολυδιαστάτου προβλήματος τῆς τεκνογονίας, ὡς τοῦτο ἐμφανίζεται σήμερον εἰς τὴν χώραν μας.

3. Ἔχω ἐνώπιόν μου τὸ ἐξαιρετὸν ἔργον τοῦ Σταυροπούλου «Τὸ πρόβλημα τῆς τεκνογονίας καὶ ἡ Ἐγκύκλιος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (1937) ἐκ σελ. 176, Ἀθῆναι 1977. Εἰς τὸ ἔργον ἀναλύεται μετὰ μεθοδικότητος ἡ Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀειδίου Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Παπακώστα, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὑπὸ τοῦ ἰδίου συνταχθέντος λίαν διαφωτιστικοῦ ἔργου του: «Τὸ ζήτημα τῆς τεκνογονίας», Ἀθ. 1933 ἐκ σελ. 163, πολλάκις ἔκτοτε ἀνατυπωθέντος, μετὰ πολλῶν συμπληρώσεων. Τὸ ἔργον ἀποτελεῖ καὶ σήμερον ἐξαιρετὸν συμβολὴν τοῦ προβλήματος τῆς τεκνογονίας καὶ θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον, ἀπλοποιούμενον, νὰ εἰσέλθῃ εἰς μίαν τῶν ἀνωτέρων τάξεων τοῦ γυμνασίου ἢ λυκείου πρὸς διαφωτισμὸν τῶν νέων καὶ νεανίδων, ἐξ ὧν θὰ προέλθουν εἰς τὸ μέλλον αἱ κυφῆλαι τοῦ οἴκου των. Ὁ Σταυρόπουλος ἐ-

δημοσίευσε πολλές λίαν ενδιαφερούσας σχετικές μελέτες μέχρι σήμερα. Πλήν τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων ξενογλώσσων μελετῶν ἢ ἀνακοινώσεων εἰς διεθνή συνέδρια, σημειοῦμεν τὰς εἰς τὴν ἐλληνικὴν μελέτας αὐτοῦ, αἵτινες ἐνδιαφέρουν ἀμέσως τὸ ὅλον πρόβλημα τῆς τεκνογονίας.

4. Αἱ μελέται αὗται εἶναι: «Ποιμαντικὴ προετοιμασία τῶν μελλονύμφων (Προετοιμασία ἀγάπης). Συμβολὴ εἰς τὴν Ποιμαντικὴν Θεολογίαν, Ψυχολογίαν καὶ Κοινωνιολογίαν. Ἀθήναι, Ἐθνικὸν Κέντρον Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν, 1971, σελ. 173. 2) «Μυστήριον ἀγάπης-ἐκκλησία μικρά: ὁ γάμος εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν», ἐν «Κοινωνία» 18, Μαρτ. — Ἀπρ. 1975, 2:112-119. 3) «Γενετικὴ πρόβλεψις: ἡ θεολογικὴ διάστασις τοῦ ζητήματος». Εἰσῆγησις εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν συμπόσιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Εὐγονικῆς καὶ Γενετικῆς τοῦ Ἀνθρώπου, Ἀθ. 1975, «Ἱατρικὴ» 30, Αὐγ. 1976, 2:168-171, 185/7. 4) Σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις τοῦ παιδιοῦ. Θεολογικὴ προσέγγισις. Ἀθ. 1980. (Ἀνάτ. ἐκ τοῦ περιόδ. «Ἐκλογή», Αὐγ. 1980, τ. 52. σ. 105-109. 5) Δημογραφικὸν πρόβλημα — οἰκογενειακὸς προγραμματισμὸς καὶ ἐκτρώσεις. Θεολογικὴ προσέγγισις. Ἀθήναι 1981. Ἐκαστον τῶν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως διαπραγματευομένων θεμάτων ἐφάπτεται ὅπωςδῆποτε τοῦ γενικωτέρου θέματος τῆς τεκνογονίας. Περιλαμβάνει δὲ ἀπόψεις ἐνδιαφερούσας καὶ μάλιστα ἀπὸ καθαρῶς θεολογικῆς-χριστιανικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς δεοντολογικῆς θεωρήσεως.

5. Ὁ Σταυρόπουλος, κληθεὶς νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν «Ἐπιτροπὴν Μελέτης Θεμάτων Πληθυσμοῦ», τὴν συσταθεῖσαν δι' ἀποφάσεως τοῦ ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ τὸν Μάρτιον τοῦ 1976, συνέταξε τὴν ἀνωτέρω 5 σημειωθείσαν εἰσῆγησιν, σημεῖα τῆς ὁ-

ποίας ἐπιθυμοῦμεν ἰδιαίτερος νὰ ἐπισημάνωμεν. Ὡς λέγει ὁ σ. «Νόμοι τοῦ Κράτους, ποὺ ψηφίστηκαν ἐν τῷ μεταξύ, καὶ ἀποφάσεις τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἡ προσθήκη διατάξεως γιὰ τὴν ἐκτρωσιὶ στὸ νόμο περὶ μεταμοσχεύσεων καὶ τὸ ἀντίστοιχο ἀνακοινωθὲν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Σβριος 1978), ὁ νόμος ποὺ καταργεῖ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐξέτασι τῶν μελλονύμφων καὶ καθιερώνει τὴν ἐνημέρωσι τῶν μελλονύμφων καὶ τῶν ἐγγάμων σὲ θέματα γενετικῆς καὶ οἰκογενειακοῦ προγραμματισμοῦ (Φ/ριος 1980), καθιστοῦν προβληματικὰς τὰς σχέσεις καὶ τὴ συνεργασία Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας σὲ καίρια γιὰ τὸν ἐλληνικὸ πληθυσμὸ ζητήματα».

*

6. Ἀλλὰ τί θὰ ἔλεγε σήμερον ὁ σ., ὅτε ἡ Πολιτεία, κινουμένη δῆθεν ὑπὸ πνεύματος προοδευτικότητος, διὰ σειρᾶς νόμων καὶ διαταγμάτων ἀνήγαγεν ἢ ἐπέτρεψε νὰ παρερμηνευθῆ καὶ διασυρθῆ ἡ ἀληθὴς ἐννοια τῆς «ἐλευθερίας», καταλήξασα εἰς ἀσυδοσίαν — σεξουαλικὴν, ἠθικὴν, γαμικὴν καὶ κοινωνικὴν; Τί θὰ πρέπει νὰ σκεφθῶμεν σήμερον ἐν ὄψει τοῦ Νόμου περὶ ἀποποινικοποιήσεως τῆς «μοιχείας», τῆς κλωνιζούσης τὴν κοινωνικὴν καὶ μάλιστα τὴν οἰκογενειακὴν εἰρηνικὴν ζωὴν; Τί συμπεράσματα θὰ συναγάγωμεν σήμερον, ὅτε τὸ μέγα «Μυστήριον» τοῦ γάμου ὑποβαθμίζεται εἰς ἀπλὴν τοῦ Ληξιάρχου βεβαίωσιν συζεύξεως ἄρρενος καὶ θήλεος δι' ἀπλῆς πιστοποιήσεως ἀναγνωριστικῆς τῆς κατὰ κυριολεξίαν ἀποκαλουμένη «ἐπρεποῦς μοιχείας»; Πῶς πρέπει νὰ διατεθῶμεν σήμερον ἐναντι τοῦ μεγάλου «Μυστηρίου» τοῦ γάμου, ὅτε τὸ ζεῦγος δι' ἀπλῆς συναιρέσεως, βεβαιουμένης ἐνώπιον τοῦ Ληξιάρχου, λαμβάνει τὴν ἄδειαν καὶ ἀποκτᾷ τὸ δικαίωμα συμβιώσεως; Κατόπιν δὲ τούτου οἱ οὕτω συμβιοῦντες θὰ δύνανται εἶτε καὶ οἱ δύο, εἶτε ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν, νὰ

ζῆ και κατ' ἰδίαν, νά ἐμπορεῦεται ἐξατομι-
κεῦων τήν ἐπιχείρησίν του και ἀπολαμβάνων
ὡς βούλεται τὰ καρπούμενα ὀφέλη τῶν ἐπι-
χειρήσεών του ἢ και σπαταλῶν ταῦτα κατὰ
βούλησιν; Τί πρέπει νά σκεφθῶμεν και ἡμεῖς
σήμερον, ὅτε διὰ τῶν λεγομένων «μέσων
ἐνημερώσεως» — ὑποτίθεται —, πράγματι ὁ-
μως μέσων προπαγανδιστικῶν και διαστρε-
βλώσεως πολλάκις ἐλληνοχριστιανικῶν παρα-
δοσιακῶν ἀρχῶν και ἀξιῶν, ὅταν μάλιστα
ἀποτολμᾶται ὁ δημόσιος διασυρμός τῆς και
διὰ τοῦ ἐν ἰσχύει Συντάγματος προστατευο-
μένης Ἐκκλησίας; Τί παρωθεῖται νά σκεφθῆ
και τὸ ὀρθόδοξον χριστιανικὸν πλήρωμα τῆς
Ἐκκλησίας σήμερον, ὅταν κηρύττεται ἀνα-
φανδὸν ἢ και προβάλλεται διὰ θεατρικῶν
παραστάσεων και κινηματογραφικῶν ἔργων
ἢ ἀθεΐα και ἢ σεξουαλικὴ προκλητικότης
και ἢ πᾶσαν ἐννοιαν ἠθικῆς και ἐντροπῆς
καταλύουσα διὰ πορνογραφικῶν φυλλαδίων
δημοσιογραφία, μὲ μίαν ἀσυνείδησαν πρωτο-
φανοῦς ἀσυνειδησίας;

7. Ἄλλ' ἄς μὴ εἶπη τις ὅτι ἡ Πολιτεία
δὲν ἐπιθυμεῖ νά παρακωλύσῃ τοὺς ταῦτα
δρῶντας και πράττοντας, ἵνα μὴ προσκρού-
σῃ εἰς τὴν δεδομένην και ἀναγνωριζομένην
ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου. Ἀλλὰ τὰ ἀνε-
πιτρέπτως πραττόμενα και γραφόμενα και
προπαγανδιζόμενα ἀνατρέπουν τὴν σημασίαν
και τὴν ὀρθὴν ἐννοιαν τῆς ἐλευθερίας.
Διότι ἡ ὀρθὴ και ἀληθὴς ἐννοια τῆς «δη-
μοκρατίας» ἐπιβάλλει τὴν ἐπὶ τῇ βάσει
τῶν παραδεδομένων θρησκευτικῶν, ἐκκλησια-
στικῶν, ἠθικῶν, μορφωτικῶν και κοινωνικῶν
ἀρχῶν και ἀξιῶν διαβίωσιν και συμβίωσιν
ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν καθ' ἕκαστα ἀτόμων και
τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου γενικώτερον. Τὸ θαυ-
μάσιον δὲ και ἐλληνοδώρητον τοῦτο πολί-
τευμα ποὺ λέγεται «Δημοκρατία», ἐφ'
ὅσον ὀρθῶς ἐν ἀμοιβαιότητι και ἀλληλοσε-
βασμῶ τῶν μελῶν τῆς Πολιτείας λειτουργεῖ,

τότε ἀποβαίνει εἰδυλιακὸν ὄργανον ἀναπτύ-
ξεως τῶν ὑψίστων ἀγαθῶν και ἀρετῶν, διὰ
τῶν ὁποίων ἀναπτύσσεται συνεχῶς ἐξελισ-
σόμενος εἰς ἄριστος πολιτισμός! Πο-
λιτισμός μεστός τῶν ἀγαθῶν και ἀξιῶν ἐκεί-
νων, αἱ ὁποῖαι κατηξιώθησαν και ἀνεγνωρί-
στησαν παραδοθεῖσαι διὰ μέσου τῶν αἰώνων
τόσον ὑπὸ τῆς ἀρχαιοελληνικῆς σοφίας, ὅσον
και κυρίως διὰ τῆς θεοσόφου εὐαγγελικῆς
διδασκαλίας τοῦ Χριστιανισμοῦ και διὰ τῆς
ἐμπράκτου ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν και ἀξιῶν
τούτων ὑπὸ τῆς Ἐλληνορθόδοξου μακρο-
χρονίου παραδόσεως!

8. Παύσωμεν λοιπὸν ποιοῦντες κατὰ-
χρησιν τῆς ὑψηλῆς ἐννοίας τῆς δημοκρα-
τίας, διὰ τῆς διαστρεβλώσεως τῶν θεμε-
λιωδῶν ἀρχῶν αὐτῆς. Βασικαὶ και θεμελιώ-
δεις ἀρχαὶ τῆς ἀληθοῦς δημοκρατίας εἶναι ἡ
ἀποφυγὴ παντός ἀντιτιθεμένου εἰς τὴν συνεί-
δησιν τῶν πολλῶν, ἢ κατ' ἀξίαν ἀναγνώρισις
τοῦ ἐνός πρὸς τὸν ἕτερον και ὅλων ὁμοῦ πρὸς
τὸ σύνολον, ὁ ἐν ἀμοιβαιότητι σεβασμός
και ἡ ὑποταγὴ εἰς τοὺς Νόμους και τὰς κοι-
νωνικὰς ἀρχὰς τῆς Πολιτείας και τῆς Κοι-
νωνίας. Εὐτυχῶς ἐσχάτως φαίνεται ὅτι τῇ
ἐπεμβάσει τῶν ἐν τέλει ἴσως παύσῃ ὁ τοιοῦ-
τος διασυρμός! Ἄλλως θὰ ἀποδειχθῶμεν, ὡς
Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (β' αἰ.) ὅτι τὰς πρά-
ξεις, τοὺς λόγους, τὰ αἰσθήματα και τὰς παν-
τοειδεῖς δημοσίας σχέσεις μας κατευθύνουν
«νοῦς φροῦδος, ὦτα ἀχρεῖα, φροντίδες κε-
ναί!»! Ὁ Θεὸς φυλάξοι τοῦλάχιστον τὰ παι-
διὰ και τὰ ἐγγόνια μας και δι' αὐτὴν τὴν
μελλοντικὴν πορείαν τῆς Φυλῆς μας!

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκός

Ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΟΝ ΘΕΟ *

«Ο Θεός των παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις
πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν» (Πράξ. ΙΖ', 30).

Μακαριώτατε Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι Ἱεράρχαι,
Τίμιον Πρεσβυτέριον,
Ἐντιμότατοι Ἀρχοντες,
Γενναϊότατοι Ἐκπρόσωποι τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων
καὶ τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας,
Ἐλλογιμώτατοι Κύριοι Καθηγηταί,
περιούσιε Λαὸ τοῦ Κυρίου,

Μεγαλόπρεπος, ἀγέραστος, ἀκλόνητος ἀπὸ τὸν
πανδαμάτορα χρόνο, ὑπερήφανος καὶ διδακτικὸς με-
παγκόσμια ἀκτινοβολία ὑψώνεται ὁ βράχος αὐτός,
στὸν ὁποῖο στεκόμαστε γιὰ τὸν καθιερωμένο, κάθε
χρόνο, πανηγυρικὸ Ἐσπερινὸ τοῦ Ἀποστόλου τῶν
Ἐθνῶν Παύλου.

Γιατὶ πρὶν ἀπὸ δεκαεννέα καὶ πλέον αἰῶνες ὁ
κορυφαῖος Ἀπόστολος, ὁ Ὑπόπτερος τοῦ Παναγίου
Πνεύματος, ὁ ἀκουράστος Παγκόσμιος Χριστοκέρυξ,
ὁ Θεὸς Παῦλος βρέθηκε σ' αὐτὴν ἐδῶ τῇ θέσῃ, ὕστερα
ἀπὸ περιήγησιν στὸ Κλεινὸ Ἄστυ, γιὰ νὰ βαπτίσῃ στὰ
ρεῖθρα τῆς Θείας χάριτος καὶ τοῦ ἔνθεου φωτισμοῦ τὴν
«ΚΑΤΕΙΔΩΛΟΝ» παγκόσμια πρωτεύουσα, ποὺ με-
τὸ ἀθάνατο καὶ ἀσίγηστο φιλοσοφικὸ τῆς πνεύμα εἶχε,
ἀπὸ πολὺ χρόνο, διασπάσει τὸ φράγμα τῆς εἰδωλολα-
τρείας, ἀναζητώντας μεῖς ἰδιαίτερα σεμνὸ καὶ ἀπέριττο
τρόπο ΤΟΝ ΑΓΝΩΣΤΟ ΘΕΟ.

Ὁ Θεὸς Παῦλος ξεκίνησε ἀπὸ τὴν θρυλικὴ Ταρ-
σό καὶ στὸ μεγάλωμά του ἀφωμοίωσε τὴν ὑπέροχη
τότε Ἑλληνιστικὴ μόρφωση, ποὺ ἦταν ἓνα θαυμάσιο
κράμα ἑλληνικῆς σοφίας, ρωμαϊκῆς νομιμότητος,
ἰουδαϊκοῦ θεϊσμοῦ καὶ ἀνατολικῆς σοβαρότητας καὶ
μυστικοπάθειας.

Καὶ ἦταν τόσο ἔντονη ἡ μόρφωσή του, ὥστε
πολλοὶ εἶπαν μεῖς θαυμασμὸ καὶ ἐνθουσιασμὸ, πὼς ὁ
μεγάλος Ταρσιώτης ἦλθε στὸν κόσμον γιὰ νὰ συνεχίσῃ
καὶ ὀλοκληρώσῃ τὸ ἔργο τοῦ Μεγάλου Μακεδόνα
Κοσμοκατακτητῆ στὴν ἔνωση τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς
Δύσεως. Μόνο ποὺ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ποθοῦσε
φλογερά τὴν ἔνωση αὐτὴ ὑπερκόσμια, ψυχικὴ, ἐσω-
τερικὴ, μέσα στὸ ἄπειρο μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας,
καὶ ὄχι διοικητικὴ καὶ ἐξωτερικὴ. Ὅχι ἀνθρωπο-
κεντρικὴ.

* Ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα, σεπτῆ ἐντολῇ τοῦ Μακ. Ἀρχιε-
πισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, κατὰ
τὸν πανηγυρικὸν ἔσπερινόν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὸν
ἱερὸν Βράχον τοῦ Ἀρείου Πάγου, τῆν 29ην Ἰουνίου 1982.

Καὶ στὴ μεγάλη αὐτὴ ἀποστολὴ του τὸν ἐμπνέει
καὶ τὸν ἐνδυναμώνει τὸ μυστηριακὸ καὶ ὑπερκόσμιο
φῶς τῆς Δαμασκοῦ. Τὸ ἀποκαλυπτικὸ αὐτὸ φῶς ἦρθε
ἀπὸ τὰ Οὐράνια καὶ πλημμύρισε σὰν ὄρητικὸς πο-
ταμὸς ὅλο τὸν ψυχικὸν κόσμον τοῦ Παύλου καὶ «ἐλαμ-
ψεν... πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ
Θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Β' Κορ. Δ', 6).

Κι' ὕστερα ἀπὸ τὴν τριετῆ αὐστηρὴ αὐτοσυγκέν-
τρωση καὶ αὐτομελέτη του στὴν καυτὴ ἔρημο τῆς
Πετραίας Ἀραβίας, ἀνοίγοντας τὰ μάτια του γιὰ νὰ
δῆ τὸ πλάτος, τὸ βάθος καὶ τὸ μῆκος μιᾶς νέας ζωῆς,
τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς καὶ θείας μεθέξεως, προβαίνει
στὴν οὐράνια ἐκείνη διακήρυξή του: «Χριστῷ συνε-
σταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»,
(Γαλατ. Β', 20).

Μεῖς αὐτὰ τὰ βιώματα θὰ ὀρήσῃ σὰν ἀστραπη-
φόρος Ἀγγελος γιὰ τίς μεγάλες ἐκείνες παγκόσμιες
ψυχικὲς κατακτήσεις του. Καὶ ἐκεῖ στὴν θρυλικὴ
Τρωάδα θ' ἀκούσῃ τὴν προσκλητήρια φωνὴ τῆς Ἑλ-
λάδος «Διαβάς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν» (Πράξ.
ΙΣΤ', 9), καὶ θὰ σπεύσῃ γιὰ τὸν φωτισμὸ καὶ τὴν ψυ-
χικὴ ἀναγέννηση ὀλόκληρης τῆς Ἑλλάδος.

Στιγμὲς θεῖες καὶ ἀλησιμόνητες! Στιγμὲς κοσμο-
γονικὲς! Στιγμὲς ἁγιες καὶ σωτήριες γιὰ τὴν μελλον-
τικὴ πορεία τῆς Ἑλλάδος! Λὲς καὶ τὴν ὥρα ἐκείνη,
ποὺ στάθηκε στὸν ἱερὸ τοῦτο βράχο, ἐπαναλάμβανε
τὰ λόγια του τὰ πονεμένα, ποὺ κάποτε εἶπε πρὸς τοὺς
Ἰουδαίους συμπατριῶτες του «Ἐπειδὴ ἀπωθεῖσθε
αὐτὸν (τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ) καὶ οὐκ ἀξιῶντες κρίνετε
ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ
ἔθνη» (Πράξ. ΙΓ', 46).

Καὶ στράφηκε στὰ ἔθνη καὶ στὸ ἔθνος τῶν Ἑλ-
λῶν! Τὸ βαπτίζει στὰ ρεῖθρα τῆς Θείας Χάριτος
καὶ τὸ ἀναδεικνύει δαδοῦχο τοῦ «Ἀνεσπέρου Φωτὸς»
καὶ Φωτοδότη γιὰ ὀλόκληρη τὴν Εὐρώπη καὶ τὸν τότε
γνωστὸν κόσμον.

Ἔτσι ἀπὸ τὴ στιγμὴ, ποὺ ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ
Ταρσέως ἀκούστηκε βροντερῆ, ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸν ἱερὸ
Βράχο, ὁ Ἄρειος Πάγος καθαγιάζεται καὶ ὑψώνεται
ὄχι μόνο σὲ Πανελλαδικό, ἀλλὰ καὶ σὲ Παγκόσμιο
Ἄμβωνα, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἀποκαλύπτεται, ὅτι ὁ Ἄγνω-
στος Θεὸς τῶν Ἀθηναίων εἶναι «ὁ ποιήσας τὸν κόσμον
καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ» (Πράξ. ΙΖ', 24) καὶ ὅτι «ταυτὸν
παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετα-
νοεῖν» (Πράξ. ΙΖ', 30).

Τὸ καταπληκτικὸ αὐτὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου,
ποὺ ἀκούστηκε τὴν ἀγία ἐκείνη ἡμέρα γιὰ μετάνοια
«τοῖς πᾶσιν», ὅπως παραγγέλλει ὁ Ἰδιος ὁ Θεός, εἶναι
ἐπίκαιρο, ἄκρως ἐπίκαιρο, καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο τῆς

έποχης μας, μιὰς έποχης πυραύλων και ηλεκτρονικών έγκεφάλων. Είναι μήνυμα, που καλείται να συλλάβη κάθε ευαίσθητη και άπροκατάληπτη ανθρώπινη ύπαρξη. Είναι σάλπισμα, που θυμίζει προφητικό λόγο. Είναι προσκλητήριο παγκόσμιο για άφύπνιση τής ανθρωπότητας. Είναι ή φωνή τής αιώνιας αλήθειας για γνώση του «ΑΓΝΩΣΤΟΥ — άκόμα — ΘΕΟΥ» και για άπομάκρυνση όλων μας από την νεοειδωλολατρεία, που παρουσιάζει ή σύγχρονη ζωή μας με τὸ άπέραντο δάσος τῶν βωμών και τῶν ειδώλων, που ύψώνονται άνάμεσα στις κοινωνίες τῶν ανθρώπων και άπειλοῦν κάθε μέρα και περισσότερο να έκτοπίσουν τὸ Σύμβολο τής Χάριτος και τής σωτηρίας μας, τὸ Σύμβολο τής Άλήθειας, τὸν Τιμιο Σταυρό, κάτω από την ίερή σκιά του όποίου δίνονται πείσμονες μάχες ενάντια στο κακό και στην κάθε πλάνη.

Άλήθεια, άναριθμητα είναι τὰ εἶδωλα, που κυκλοφοροῦν σήμερα στην ανθρωπότητα, αλλά και στην Πατρίδα μας, με ποικίλα όνόματα, με διάφορες και παράξενες μορφές, που νεκρώνουν και καταστρέφουν, που έξαπατοῦν και φθειροῦν τὸν άνθρωπο, προσφέροντάς του όχι την πραγματική χαρά που επιθυμεί, αλλά κάποιο ύποκατάστατό της, που καταλήγει όμως στην άπογοήτευση και στην θλίψη.

Τὸ ποικιλόμορφο εἶδωλο του ύλισμοῦ, όμως και στυγνό, δημιουργεί την άρνηση κάθε ώραιου και ύψηλου με τις φοβερές συνέπειες να καταλύονται ή να βάλλονται αιώνιες και άκατάλυτες άρχές, που διδάσκει τὸ ίερό Εὐαγγέλιο και προβάλλει ή ιστορία του "Εθνους μας.

Και όλα αυτά, γιατί ο άνθρωπος του αἰώνα μας, έπηρεάσμενος για τὰ έπιτεύγματα τής έπιστήμης, που πραγματικά είναι καταπληκτικά, αλλά μόνα τους άνεπαρκή, προσπαθεῖ με άβεσσαλώμειο άποστασία να άνατρέψη κάθε υπεργήϊνη αὐθεντία, θεοποιώντας έγωϊστικά τὸν ἴδιο τὸν έαυτό του, τις έπιστήμες, τις φοβερές μηχανές και τὸν χρυσό αντί του Χριστοῦ. Αὐτά είναι τὰ ύποκατάστατα τής θρησκείας του και σ' αὐτὰ συνοψίζονται οἱ πεποιθήσεις και τὸ «CREDO» τής ζωής του.

Συνέπεια όλων αὐτῶν είναι ή ήθικη άναρχία και ή κατάπτωση τής εικόνας του Θεοῦ από την καρδιά του έγωϊστῆ ανθρώπου, έτσι ώστε να ρίχνεται ο άνθρωπος αλόγιστα στην ύλιστική άπόλαυση και στην κατάκτηση φρούδων πραγμάτων, που τὸν άπομακρύνουν από τὰ ύψηλά ιδανικά και τούς εὐγενεῖς στόχους του Θεῖου ἤθους, που πρέπει να επιδιώκη σε ὅλη του τῆ ζωή. 'Η έννοια άνθρωπος σήμερα έχει ύποστῆ τῆ μεγαλύτερη καθίζηση. "Έχασε τὸ θεῖο μεγαλειό της.

Γι' αὐτὸ έχουμε τις τρομακτικές κοινωνικές άναστατώσεις και γι' αὐτὸ πολλές φορές τὴν ἡμέρα άκούονται έξεγέρσεις, έπαναστάσεις και άλλεπάλληλες άνατροπές καθεστώτων, φρίκη πολέμου με έλάχιστα διαλείμματα «εἰρήνης», τὰ όποία δέν είναι εἰρήνη, αλλά παρωδία εἰρήνης, άφου στηρίζεται για λίγο μόνο

στην ίσορροπία του τρόμου, που δημιουργεί ή κακή διπλωματία τῶν συγχρόνων ύπερδυνάμεων του κόσμου.

Και τὸ τραγικότερο απ' όλα είναι, ὅτι ο έξαλλος άνθρωπος τής έποχης μας, ενώ δημιουργεί πρωτοφανή σωρεία υλικῶν αγαθῶν με όλα τὰ έπιστημονικά και τεχνικά μέσα που κατέχει, ή έντονη πείνα, ή δυστυχία, ο άποδεκατισμός άθῶν μικρῶν ύπάρξεων είναι ή άδιαφιλονίκητη πραγματικότητα τής ζωής του. Και τούτο, γιατί, ὅπως χαρακτηριστικά τόνισε μεγάλος σύγχρονος κοινωνιολόγος, «οἱ έφευρέσεις τής κεφαλῆς του σύγχρονου ανθρώπου είναι κατά τής κεφαλῆς του ἴδιου».

Με πόνο επαναλαμβάνουμε στις ἡμέρες μας τὰ λόγια του Προφητάνακτος Δαυὶδ «σύντριμμα και ταλαιπωρία έν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν και ὁδὸν εἰρήνης οὐκ έγνωσαν» (Ψαλμ. ΙΓ', 3).

Και πρέπει να τὸ παραδεχθοῦμε ὅλοι, πὼς αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν Πύργων τής «Βαβέλ», που ὕψωσε ο άνθρωπος έγωϊσμός με τὴν σύγχρονη μορφή του «ὀρθολογισμοῦ», άπεργάζεται τὴν αὐτοκαταστροφή του ανθρώπινου γένους, γιατί «οἱ μακρύνοντες έαυτοὺς από του Θεοῦ άπολοῦνται» (Ψαλμ. ΟΒ' 27). Και ἄς τὸ ξαναὑπογραμμίσουμε, ή έπιστήμη δέν σώζει, δέν λυτρώνει, γιατί δέν μπορεί να δώσει ὅ,τι δέν έχει.

Έπομένως ματαιοπονοῦν ὅλοι εκείνοι, που προσπαθοῦν να δημιουργήσουν τὸ δόγμα τους, πὼς ή έπιστήμη μπορεί να άντικαταστήση τὴν Πίστη, τὴν Έκκλησία, τὸ Θεῖο ἤθος. Πόσο δίκηο είχε ο μεγάλος εκείνος Έθναπόστολος, ο "Άγιος Κοσμάς ο Αἰτωλός, ὅταν, σάν άλλος Θεῖος Παῦλος, διεκλήρυτε στους σκλαβωμένους ραγιαδες, πὼς «μιά σταγόνα Πίστεως άξίζει πολὺ περισσότερον από ὡκεανούς γνώσεως».

Σ' αὐτῆ τῆ θεῖα Πίστη ζητεῖ ο Θεῖος Παῦλος να γυρίσουμε. Στην Πίστη τὴν άγνή και άνόθευτη, που ὀδηγεῖ στην ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ, που περικλείεται μέσα στο θεῖο βάθος του «ΜΕΤΑΝΟΕΙΝ». Ναι! «μετανοεῖν». Δηλαδή έπιστροφή στον Θεὸ είναι τὸ μήνυμα του Θεῖου Παύλου σήμερα. Μόνο έτσι θα μπορέσουμε να γνωρίσουμε τὴν αληθινῆ ζωή, τὴν αληθινῆ εὐτυχία, που είναι κάτι διαφορετικό από τὴν άπλη εὐμερία, που δυστυχώς ζητεῖ ή σημερινῆ καταναλωτικῆ κοινωνία μας.

Η ζωή του ανθρώπου τότε μονάχα έχει αξία, ὅταν ξεπερνά τὰ ὅρια τής συμβατικότητας και τῶν μονομερῶν υλικῶν επιδιώξεων και κατακτήσεων και αναζητάει τὴν πνευματικῆ βίωση του μυστηρίου τής εν Χριστῷ λυτρώσεως. Τότε γινόμαστε έσωτερικότεροι με πλήρη μεν συναίσθηση τής άμαρτωλότητας μας, αναγνώριση δὲ τής θεῖας Θυσίας του Σωτήρος Χριστοῦ, που μᾶς χαρίζει τὴν πλήρη και ριζικῆ αλλαγή του έσω ανθρώπου. Τὴν «καινῆ κτίσιν».

Ναι, ή μετάνοια είναι τὸ θεμελιακό γνώρισμα του Χριστιανισμοῦ, γιατί βάζει τὰ θεμέλια τής καινούργιας «έν Χριστῷ ζωής» και διώχνει τὸ τρομακτικό

κενὸ τῆς ψυχῆς. Φέρνει τὴν χαρμολύπη, ποὺ μὲ τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας ἀνασυγκροτεῖ τὸν ἐσωτερικό μας κόσμο καὶ μᾶς χαρίζει τὴν νέα «Θεανθρώπινη» ζωὴ μὲ τὴν ἔνωσή μας μὲ τὸ Χριστό.

Ἡ Διδαχὴ τοῦ Ναζωραίου, ἀγαπητοὶ συνεορτασται τῆς ἡμέρας αὐτῆς, ποὺ ἐξάγγειλε ἐδῶ ὁ Παῦλος δὲν εἶναι «ὄπιον» γιὰ τοὺς λαοὺς τῆς γῆς, ἀλλὰ ὀλόχρυσος κρῖκος ἀγάπης, ποὺ ἐνώνει τὰ πρόσωπα, τὶς οἰκογένειες, τοὺς λαοὺς τῆς γῆς καὶ τὰ Ἔθνη χωρὶς νὰ χάνουν αὐτὰ τὴν αὐτοτέλειά τους, τὴν ἀνεξαρτησία τους καὶ τὰ ἔθνικά τους χρώματα. Τὰ ἐνώνει «ἀσύγχυτα» καὶ «ἀδιάλυτα» μέσα στὸ μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ ἡ στροφή αὐτὴ πρὸς τὸν Θεὸ σημαίνει φυσικὰ καὶ στροφή πρὸς τὸν ἄνθρωπο, τὸν συνάνθρωπό μας καὶ πρὸς τὸν ἔχθρό μας ἀκόμα. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς χριστιανισμὸς, ποὺ καμμιά σχέση δὲν ἔχει μὲ τὴν ἄχαρη τυπολατρεία καὶ τὴν στεῖρα καὶ νοσηρὴ εὐσεβοφάνεια ἢ τὸν ἀφηρημένο συναισθηματισμὸ. Εἶναι στροφή πρὸς τὰ βιώματα τῆς ἀληθινῆς, τῆς χριστοκεντρικῆς ἀγάπης, ποὺ δὲν ἔχει ἀντινομικὴ παρεία, οὔτε εἶναι προδοσία ἀγνῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ οὔτε καὶ κυνικὴ ἀδιαφορία πρὸς τὸν πάσχοντα συνάνθρωπο, ἔτσι, ὥστε νὰ «βλασφημῆται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐν τοῖς ἔθνεσιν» (Ρωμ. Β', 24) καὶ νὰ ὑπάρχουν χριστιανοὶ — κατὰ τὸν Παῦλο — «οἱ ὁποῖοι κατέχουν τὴν ἀλήθειαν ἐν τῇ ἀδικίᾳ» (Ρωμ. Α', 18).

Νὰ γιατί σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ τῶν διαπλανητικῶν περιηγήσεων, τῆς ἐκτοξεύσεως πυραύλων, τῆς ὑπερακοντίσεως ἀκτίνων Λείζερ καὶ ἄλλων φοβερῶν μέσων ἐξοντώσεως τοῦ ἀνθρώπου χρειάζεται νὰ ἀκούσουμε ἐπειγόντως τὴν οὐράνια φωνὴ τοῦ Παύλου, ποὺ μᾶς καλεῖ σὲ μετάνοια. Δηλαδή ἐπιστροφή στὸν Θεὸ. Ξαναγύρισμα τῆς ἀγάπης μας στὸν ἀληθινὸ «ΑΓΝΩΣΤΟ ΘΕΟ» καὶ στὴν εἰκόνα Του, τὸν ἄνθρωπο.

Μόνον ἔτσι θὰ ἐκλειψῇ ἡ πάλη τῶν τάξεων, οἱ φυλετικὲς διακρίσεις, οἱ φοβερὲς γενοκτονίες, ὁ ἀνίερρος πόλεμος ἐνάντια στὴν Ἐκκλησία, ἡ ἀσύδοτη καὶ καταχθόνια δραστηριότητα («ἀνθρωποειδῶν») θηρίων, ποὺ σκορπίζουν τὸν ὄλεθρο τοῦ «λευκοῦ θανάτου» στὴν ἀθώα καὶ εὐπλαστὴ ἡλικία τῶν παιδιῶν μας καὶ τόσα ἄλλα, ποὺ μὲ μεθοδικὴ πολεμικὴ προιονίζουν τὰ θεμέλια τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Στροφή, λοιπόν, στὸν Χριστό! Αὐτὸ θὰ σώσῃ τὸν κόσμο. Αὐτὸ θὰ γίνῃ ἀνασχετικὸς φραγμὸς τοῦ ἀποστάτη ἀνθρώπου πρὸς τὸν ὀλικὸ ἀφανισμὸ τῆς ἀνθρωπότητος.

«Ὁ Θεὸς παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν». Αὐτὸς εἶναι ὁ σωστὸς ὀρθόδοξος δρόμος. Αὐτὴ εἶναι ἡ σωστὴ πορεία μας. Ἐτσι σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόπο, τὴν Πατρίδα τῶν πατρίδων (Γκαῖτε), ποὺ κάποτε ἔλαμψε μὲ τὴν μορφὴ τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ ἀρμονικοῦ τὸ φῶς τοῦ πολιτισμοῦ, ἄς δονηθοῦν οἱ καρδιὲς τῶν Πανελλήνων μὲ ἐσωτερικὰ θεῖα

σκιρτήματα, ποὺ θὰ εἶναι ἀληθινὲς νεκραναστάσεις καὶ κοσμογονίες.

Καὶ ὅποιος πονάει τὸν τόπο τοῦτο καὶ νοιώθει ἀνησυχία γιὰ τὸ μέλλον τῆς Πατρίδος ἄς γίνῃ ἕνας Παῦλος καὶ ἄς φωνάξῃ χωρὶς περιστροφές, καθαρὰ καὶ ξάστερα, στὸν «κοπιῶντα καὶ πεφορτισμένον» σύγχρονο ἄνθρωπο τὸ «ἔγειρε ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ ἐπιφάσει σοι ὁ Χριστὸς» (Ἐφεσ. Ε', 14).

Ἐτσι θὰ ἀναστηλώσουμε τὶς μεγάλες ἀξίες τοῦ θεοῦ ἡθους καὶ τοὺς ἐσωτερικοὺς πνευματικοὺς βωμοὺς μας καὶ μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ θὰ θεραπεύσουμε τὸν μεγάλο ἀσθενῆ, τὴν ἀνθρωπότητα, προλαβαίνοντας τὸν ἀφανισμὸ τῆς ἀπὸ τὸν ὄλεθρο.

Μακαριώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Κατὰ τὴν μεγάλη αὐτὴ ἡμέρα ποὺ ἡ δοξασμένη Πόλη τῶν Ἀθηνῶν τιμᾷ μὲ εὐγνωμοσύνη τὸν μεγάλο Εὐαγγελιστὴ τῆς καὶ πλήθῃ εὐσεβῶν πιστῶν ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ Κλεινοῦ αὐτοῦ Ἀστεως ἐκφράζουν μὲ τὴν ἐδῶ παρουσία τους τὴν ἀκλόνητη, παρὰ τίς τόσες ἀντιξοότητες, ἀφασίωση καὶ πίστη τους στὶς Ἑλληνορθόδοξες παραδόσεις, Σεῖς, ὡς ὑπεύθυνη τῆς Ἐκκλησίας Ἀρχή, εὐλογήσατε τὸν περισσῶτα χριστοφόρο Λαὸ καὶ τὴν Πατρίδα ὀλόκληρη καὶ ἀναπέμψατε ἰκεσία πρὸς τὸν αἰώνιο Ἀρχιποίμενα Χριστὸ νὰ διαφυλάττῃ τὴν «Ἀμπελον ταύτην», ὥστε μὲ τίς θεοπειθεῖς Πρωθεραρχικὲς εὐχές Σας νὰ ἐνισχυθῇ καὶ νὰ στηριχθῇ ὁ Λαὸς μας στὸν εὐγενῆ γιὰ τὸ γενικὸ καλὸ ἀγῶνα του, μιμούμενος τὸν θεῖο Οἰκουμενικὸ Διδάσκαλο Παῦλο, σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία του «μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς ἀγῶ Χριστοῦ» (Α' Κορ. ΙΑ', 1).

Τότε σὰν πρόσωπα, σὰν οἰκογένειες, σὰν Ἔθνος ἐνωμένο σὲ μιὰ καρδιά, σὲ μιὰ ψυχὴ, θὰ βαδίσουμε ὅπως Ἐκεῖνος μὲ σταθερὸ καὶ ἀκλόνητο βῆμα στὴν πραγμάτωση τοῦ ἱεροῦ ἔργου καὶ τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς μας ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς τῆς γῆς.

Θὰ συμβάλουμε, δηλαδή, στὴ λύτρωση τοῦ κόσμου ἀπ' τὸ σκοτάδι, τὴν πλάνη καὶ τὴν ὑποδούλωση, γιὰ νὰ γευθῇ τότε ὁ κόσμος τὸ Φῶς καὶ τὴν Ἀλήθεια καὶ τὴν ἐλευθερία τοῦ Θεοῦ.

Πρᾶγμα, ποὺ ἐπέτυχαν οἱ τίμιοι πρόγονοί μας καὶ ἐδικαίωσαν ἔτσι τὴν πρόρρηση, ποὺ ἐξεστῆμισε ὁ Ἰδιὸς ὁ Χριστὸς μας, ὅταν τοῦ ἀνήγγειλαν, ὅτι ζητοῦν νὰ τὸν γνωρίσουν καὶ νὰ συνομιλήσουν μαζί του Ἑλληνες:

«Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» (Ἰωάν. ΙΒ', 23).

Καὶ Σὺ Θεῖε Παῦλε, μπορεῖ ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸν τόπο νὰ ἀκουσῆς τοὺς φιλοσόφους νὰ Σοῦ λένε μὲ ἀττικὴ ὑπερηφάνεια: «ἀκουσόμεθα σου πάλιν», ὅμως τὸ δεντρί, ποὺ φύτεψες μὲ τὴν πρόθυμη συμπαράσταση τοῦ Διο-

«Τιμή και περίσεμνον τῆς Χριστιανικῆς Ἑλλάδος κόσμημα»¹

ΑΙ ΚΑΤΑΚΟΜΒΑΙ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ

Ἐν τῶν παμμεγίστης ἀξίας καὶ σημασίας κορυφαίων μνημείων τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὸ ἐκτεταμένον εἰς χιλίους καὶ πλέον τάφους κοιμητήριον τῆς μεγάλης πρωτοχριστιανικῆς κοινότητος τῆς νήσου Μήλου, τὸ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ὀνομασίαν (Κατακόμβαι τῆς Μήλου)². Τὸ κοιμητήριον τοῦτο εὐρισκόμενον ἔξω καὶ πλησίον τῶν τειχῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Μήλου, παρὰ τὴν θέσιν Κλήμα καὶ κάτωθεν ἀκριβῶς τῆς σημερινῆς Κοινότητος τῆς Τρυπητῆς, ἰδρῦθη τὸ 2ον αἰῶνα μ.Χ. Ἐδέχθη εἰς τοὺς τάφους αὐτοῦ τὴν ταφὴν τῶν κεκοιμημένων Μηλίων χριστιανῶν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 2ου αἰῶνος μέχρι καὶ τοῦ τέλους τοῦ 5ου αἰῶνος. Μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος τοῦ παλαιοχριστιανικῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁλοκλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, συνίσταται, τὸ γε νῦν ἔχον, ἐκ συμπλέγματος ἐκ τριῶν διαδρόμων καὶ ἐνὸς νεκρικοῦ θαλάμου. Καὶ λέγομεν τὸ γε νῦν ἔχον, διότι ὡς παρετήρησαν καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες καὶ ὡς ὁ ἀοίδιμος Καθηγητῆς Γεώργιος Σωτηρίου διεπίστωσεν ἀνασκαφικῶς, τὸ Κοιμητήριον δὲν ἔχει εἰσέτι ἀποκαλυφθῆ ὀλόκληρον, προσδεόμενον συνεχίσεως τῶν ἀνασκαφῶν, ἃς πρῶτος οὗτος ἐν ἔτει 1927 διενήργησεν.

Ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ὅλην δομὴν τῶν Κατακομβῶν καὶ τῶν κτισμάτων αὐτῶν, ὣν τὰ διασωθέντα λείψανα παραμένουσι μέχρις ἡμῶν ἀψευδεῖς μάρτυρες, τὸ Κοιμητήριον τοῦτο ὑπῆρξεν οὐ μόνον τόπος ἀναπαύσεως τῶν κεκοιμημένων, ἀλλὰ καὶ τόπος τῆς θείας λατρείας τῶν χριστιανῶν. Οὕτως εἰς τὸ κέντρον τοῦ κεντρικοῦ διαδρόμου ὑψοῦται «τραπεζα-

Ἀποψὺς τοῦ κεντρικοῦ διαδρόμου τῶν Χριστιανικῶν Κατακομβῶν τῆς Μήλου, Τράπεζα Μαρτύρων — Ἀρκοσόλια.

εἰδὲς κτιστὸν ὑψωμα), ἕπερ ἔφερον, ὡς καὶ τὰ Ἀρκοσόλια, ἐπιγραφὴν διὰ βαθείας ἐρυθρᾶς γραφῆς γεγραμμένην καὶ ἐντὸς δέλτου - Tabula Ansata — καὶ τὸ ὅποιον ὁ Γ. Σωτηρίου πιθανολογεῖ ὡς «τράπεζαν μαρτύρων καὶ οὐχὶ ἐπίσημον τάφον ὡς ἀρχικῶς ὑπέτεθον»³, δηλαδὴ ὡς τάφον μάρτυρος. Ἐπὶ τῆς καλυπτοῦσης τοῦτον πλακῶς, τῆς Mensae Martyrum, ἐτελεῖτο ἡ θεία Εὐχαριστία. Τοῦτο ἀκριβῶς δηλοῖ καὶ ὁ σταυροειδὴς ἐντὸς τῶν Κατακομβῶν νεκρικός θάλαμος. Ἐπὶ τῆς πλακῶς τῆς καλυπτοῦσης τοὺς τάφους τῶν Μαρτύρων τῶν νεκροθαλάμων ἐτελεῖτο ὡσαύτως ἡ θεία Εὐχαριστία.

Πλὴν τῆς παραστάσεως τοῦ ΙΧΘΥΟΣ καὶ τῶν ἀνθέων καὶ πτηνῶν τοῦ παραδείσου περίφημοι εἶναι

1. Γ. Δ α μ π ά κ η, ἐν Δελτίῳ Χριστ. Ἀρχαιολ. Ἐπιρ. ρείας, Ζ', Ἀθῆναι 1906. Περὶ τῶν ἐν Μήλῳ Χριστ. Κατακομβῶν, σελ. 34.

2. Γ. Σ ω τ η ρ ί ο υ, Χριστ. καὶ Βυζαντινὴ Ἀρχαιολογία, Α', Ἀθῆναι 1942, σελ. 40 καὶ 56-60.

3. Γ. Σ ω τ η ρ ί ο υ, ἐθ. ἀνωτ., σ. 57.

νυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου καὶ τῆς σεμνῆς κόρης τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Δαμάρεως, ρίζωσε καὶ φούντωσε καὶ ἀπέδωσε ἀγλαόκαρπα κλαδιά τώρα καὶ δύο χιλιάδες χρόνια. Καὶ ἔγινε δέντρο πυκνὸ μὲ εὐχυμοὺς τοὺς καρποὺς τῶν ἡρωϊσμῶν, τῶν μαρτύρων, τῶν ἀπολογητῶν καὶ ὁμολογητῶν, τῶν μεγάλων ἔργων Ἱεραποστολῆς πρὸς ὅλα τὰ Ἔθνη, μὲ αὐταπάρνηση καὶ θυσιᾶς ἀπροσμέτρητες. Τοῦ δέντρο αὐτοῦ οἱ ρίζες εἶναι τόσο βαθεῖες, ὥστε, κατὰ τὴν διαβεβαίωση τοῦ Κυρίου, καμμιά ἀνθρώπινη δύναμη δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κλονίσῃ.

Θεῖε Παῦλε, Διδάσκαλε τῆς Οἰκουμένης καὶ τῆς Ἑλλάδος!

Τώρα, αὐτὴ τῆ στιγμῇ, ποὺ οἱ κλαγγές καὶ οἱ κρότοι τῶν ὄπλων καὶ τῶν πολεμικῶν ἀρμάτων σκορποῦν τὸ μακάβριο θάνατο σὲ πολλὰ σημεῖα τῆς γῆς καὶ αὐτὸς ὁ Ἰορδάνης ποταμὸς εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἀνθρώπινα αἷματα, ἐμεῖς ἐδῶ, δίνομε ἀκόμα μιὰ φορὰ τῆς Πίστεως τὸ παρὼν καὶ τὴν διαβεβαίωση, πῶς, «εὐκαίρως ἀκαίρως» στὴ ζωὴ μας, θὰ διακηρύττουμε πρὸς ὅλο τὸν κόσμον τὴ μεγάλη ἀλήθεια «Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. ΙΓ', 8).

Ἀρχιμ. ΜΑΞΙΜΟΣ ΕΥΔΑΣ
Πρωτοσύγκελλος Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

αί εύρεθεῖσαι μετ' αὐτῶν ἐπιγραφαί τῶν καμαρωτῶν τάφων — Arcosolia —, διότι συμφωνοῦσι πρὸς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον καὶ τὰ λοιπὰ μνημεῖα τῆς Παραδόσεως εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν διοργάνωσιν τῆς ἀρχαϊκῆς Ἐκκλησίας⁴, ἀλλὰ καὶ διότι ἀποκαλύπτουσι τὴν ἱστορικὴν δομὴν τῆς χριστιανικῆς κοινότητος τῆς Μήλου συναποτελεσθεῖσαν ἐξ Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν. Ἡ πίστις εἰς τὴν προστασίαν καὶ διαφύλαξιν «τοῦ θηκίου», ἦτοι τοῦ ἐν τῷ ἀρκοσολίῳ τάφου ὑπὸ τοῦ «ἐφεστῶτος ἀγγέλου» καὶ ἡ ἐνορκος μετ' ἀποστροφῆς πρὸς αὐτὸν ἐπίκλησις πρὸς διαφύλαξιν τούτου ἀνεπίφορου «ἐπεὶ τὸ θηκίον γέμει», εἶναι πίστις τῶν Ἰουδαίων τῆς ἐποχῆς, παραμένοντα εἰς αὐτοὺς καὶ ἐν τῇ χριστιανικῇ αὐτῶν ζωῇ καὶ δικνούμενα διὰ μέσου τῶν αἰῶνων μέχρι σήμερον παρ' αὐτοῖς. Τὴν τοιαύτην δομὴν τῆς πρωτοχριστιανικῆς Κοινότητος τῆς Μήλου προσεπιβεβαίωσι καὶ τὸ μονόγραμμα τοῦ Χριστοῦ, ἕπερ μοναδικῶς ἀνευρέθη ἐν ταῖς Κατακόμβαις τῆς Μήλου, πλαισιούμενον ὑπὸ τῶν ἀποκαλυπτικῶν γραμμάτων Α καὶ Ω, οὐχὶ κατὰ τὴν ἐλληνικὴν γραφὴν ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἀλλ' ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, κατὰ τὴν γραφὴν τῶν Ἰουδαίων, ἦτοι Ω ΧΡ. Α'. Τὰ τεκμήρια ταῦτα τῶν Κατακομβῶν συνδυάζονται καὶ μετὰ τὰς ἱστορικὰς περιπετείας τῶν Ἰουδαίων, ἦτοι μετὰ τὰς δύο φοβεράς καταστροφὰς τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ Ρωμαίων, τοῦ Τίτου τῷ 70 μ.Χ. καὶ τοῦ Αἰλίου Ἀδριανοῦ τῷ 135 μ.Χ., ἐνεκα τῶν ὁποίων οἱ Ἰουδαῖοι διαφεύγοντες πρὸς δυσμὰς προσωμίσθησαν εἰς Μῆλον. Δὲν πρέπει δὲ νὰ ἀποκλεισθῇ ὅτι κατὰ τὴν 4ην αὐτοῦ ἀποστολικῆν πορείαν (64-67 μ.Χ.) ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διὰ Κεγχρεῶν μεταβαίνων εἰς Κρήτην, προσωμίσθη καὶ παρέμεινεν εἰς Μῆλον, στηρίζων καὶ διοργανῶν τὴν αὐτόθι Ἐκκλησίαν, μεταφυτευθεῖσαν πρωϊμώτερον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐκ Παλαιστίνης ἐμπόρων, τῶν ἐμπορευομένων τὰ πλούσια μεταλλεύματα τῆς νήσου ἤδη ἀπὸ τῆς προχριστιανικῆς ἐποχῆς καὶ συγκροτούντων ἀνθηρὰν καὶ ἀκμάζουσαν Ἰουδαϊκὴν παροικίαν ἐν τῇ πόλει τῆς Μήλου⁵.

Αἱ Κατακόμβαι τῆς Μήλου οὐσαι γνωσταὶ πρὸ πολλοῦ παρὰ τοῖς ἐνοπίοις ὡς «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΠΗΛΙΑ» καὶ ἔχουσαι παρὰ πειρατῶν καὶ ἀρχαιοκαπηλῶν ἐπανειλημμένως καὶ ἀπὸ αἰῶνων συλληθῆ, ἐξερυηνήθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ L. Ross τῷ 1843, τοῦ G. Bayet, τῷ 1878, τοῦ Γ. Λαμπάκη τῷ 1907 καὶ τέλος ὑπὸ τοῦ Γ. Σωτηρίου, τοῦ καὶ ἀνασκάψαντος αὐτάς τῷ 1927. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω περὶ τῶν Κατακομβῶν ἔγραψαν ὡσαύτως καὶ οἱ N. Müller, V. Schultze, H. Leclercq, I. Χατζηδάκης, Σ. Λάμπρος, Μ. Σιώτης, Ζ. Βάος, Α. Πανώτης, Α. Σφουγγατάκης κ.ά.⁶.

4. Ρωμ. 16,1.

5. Μ. Σιῶτου, ἐν «Ἐστία» Ἀθηνῶν τῆς 28.9.1979.

6. Ἴδε Βιβλιογραφίαν ἐν Πρακτικοῖς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 1928 τόμ. 3, τεύχος 1ον, Ἰανουαρίου, Γ. Σωτηρίου, ἡ Χριστιανικὴ Κατακόμβη τῆς νήσου Μήλου. Τοῦ αὐτοῦ ἐν ἐφημ. «Μῆλος», ἀριθ. φ. 109, Μάρτιος 1928. Τοῦ αὐτοῦ Χριστ. καὶ Βυζ. Ἀρχαιολογία, μν. ζ., σελ. 48.

Ἄλλὰ τὸ περίσεμον τῆς Χριστιανικῆς Ἑλλάδος κόσμημα, αἱ σελταὶ τῆς Μήλου Κατακόμβαι, ὑπέστησαν ἀνυπολόγιστον φθορὰν τοῦτο μὲν ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου, τοῦτο δὲ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀναγραφόντων τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἐγχρώμων ἐπιφανειῶν τῶν ἀρκοσολίων. Καὶ ὡς παρατηρεῖ ὁ Καθηγητῆς κ. Μάρκος Σιώτης «αἱ Κατακόμβαι εὐρίσκονται σήμερον εἰς τὴν ἐσχάτην ὥραν τῆς διασώσεώς των. Τὸ μοναδικὸν καὶ μεγίστης ἱστορικῆς ἀξίας μνημεῖον τοῦτο διατρέχει τὸν κίνδυνον καταρρεύσεως ἐνεκα τῆς διαβρώσεως τῆς βάσεως ὄλων σχεδὸν τῶν λαξευτῶν τετραγωνικῶν πεσσῶν, οἱ ὅποιοι φέρουν τὸ ἐκ πολλῶν τόνων βάρος τῆς λαξευτῆς ὀροφῆς των»⁷.

Πρὸς διάσωσιν τοῦ Μνημείου ἐκ τοῦ ἐσχάτου τούτου κινδύνου τῆς ὀλοσχεροῦς αὐτοῦ καταστροφῆς, πρὸς ἀποκατάστασιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ μορφήν καὶ σύνθεσιν καὶ τέλος πρὸς ἀξιοποίησιν αὐτοῦ εἰς «Παλαιοχριστιανικὸν Μαρτύριον», ἀπηχοῦσαι δὲ τὸ ἐντονώτατον τῆς Ἐκκλησίας ἐνδιαφέρον, ἰδρύθησαν δύο Ἐπιτροπαί, ἦτοι κατὰ μὲν τὸ ἔτος 1977 «ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ Κατακομβῶν Μήλου» ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σύρου - Μήλου, ὡς ὄργανον αὐτῆς, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1978 «ἡ Μεγάλῃ Διοικοῦσα Ἑραρικὴ Ἐπιτροπὴ Κατακομβῶν Μήλου» ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς ὄργανισμὸς Αὐτῆς, συγκροτηθεῖσα καὶ ἀναγνωρισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κράτους ὡς Ἑραρικὴ διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 910/1980 Προεδρικοῦ Διατάγματος. Παρὰλλήλως πρὸς τὰς Ἐπιτροπάς, ὡς ὄργανον τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας ἰδρύθη, ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν ἀναγνωρισθεῖς τῷ 1978, «ὁ Πανελλήνιος Σύλλογος οἱ Φίλοι τῶν Κατακομβῶν τῆς Μήλου», στενῶς συνεργαζόμενος μετὰ τῶν ὡς ἄνω Ἐπιτροπῶν.

Ἦδη διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν δύο Ἐπιτροπῶν ἐκινήθη τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Κράτους καὶ ἄλλων δημοσίων παραγόντων, ὡς εἶναι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τὸ Ἔθν. Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον κ.ο.κ. οὔτινες καὶ συμπαρίστανται ἐνεργῶς εἰς τὸ ἔργον τῆς διασώσεως τοῦ Μνημείου. Διετέθησαν Κρατικαὶ χορηγίαι, ἀναγραφεῖσαι εἰς τὸ Πρόγραμμα ἐπενδύσεων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν. Συνεστήθη ἡ εἰδικὴ ἐκ Καθηγητῶν τοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου Καθηγητῶν ἐπιτροπὴ ἐκπονήσασα ἐπιστημονικὴν ἐξ αὐτοψίας ἐκθεσιν πρὸς διάσωσιν τοῦ Μνημείου.

Τέλος ἡ Ἑραρικὴ Ἐπιτροπὴ διενεργεῖ ἔρανον ὑπὲρ τῶν Κατακομβῶν κατὰ τὴν 21ην, 22αν, 23ην Σεπτεμβρίου 1982, κατόπιν σχετικῆς ἀδείας τῶν Ὑπουργείων Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ Οἰκονομικῶν. Πλὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σύρου - Μήλου καὶ τῶν δύο ὡς ἄνω Ὑπουργείων συμπαρίστανται καὶ τὰ Ὑπουργεῖα Ἐσωτερικῶν καὶ Δημοσίας Τάξεως, ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς καὶ ἡ Χριστιανικὴ Ἀλληλεγγύη τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Ὁ ἔρανος θὰ διεξαχθῇ εἰς

7. Μ. Σιῶτου, ἐνθ' ἄνω.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΔΙΑ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ ΕΝ ΠΡΕΒΕΖΗ, ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΘ' ΑΙΩΝΑ

Κατά τὸν παρελθόντα αἰώνα ἤκμασεν εἰς τὴν Πρέβεζαν ἡ Θεοφάνειος Σχολή¹, μάλιστα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ζηλωτοῦ καὶ ἐνθουσιώδους Ἐφόρου τῆς Ἀθανασίου Ἀθανασιάδου².

Οὗτος εἰργάζεται εἰς τὸ ἐν Πρεβέζῃ Ἀγγλικὸν Προξενεῖον, ὡς γραμματεὺς. Ταῦτοχρόνως ὁμοῦ προσέφερον ἐθελοντικῶς καὶ ἀμισθὶ τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας του, ἐκλεγόμενος πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Λαοῦ τῆς Πρεβέζης ὡς Δημογέρον τῆς παρὰ τῇ Ἱ. Μητροπόλει Δημογεροντίας, ἀσκῶν καθήκοντα Γραμματέως αὐτῆς, ὡς ἐκκλησιαστικὸς Ἐπίτροπος τοῦ ἐν Πρεβέζῃ Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ ὡς Ἐφορος τῆς Θεοφανείου Σχολῆς.

Οἱ ἐν γένει ἀγῶνες, προβληματισμοί, προσφοραί, οὐσίαι τοῦ ἀνδρὸς τούτου εἶναι παντὸς ἐπαίνου ἄξια. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἰς τὸ παρὸν ἐπιθυμῶ νὰ παρουσιάσω εἶναι ὁ φλογερὸς πόθος του νὰ ἔχη ἡ Πρέβεζα θεῖον κήρυγμα πρὸς εὐαγγελισμόν τοῦ εἰς παντοῖαν πνευματικὴν ἐγκατάλειψιν εὐρισκομένου Λαοῦ τῆς.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὁ ἴδιος ἐθεράπευε τοῦτο μετὰ ζήλου ἀξιωματικῶν, εὐκαίρως ἀκαίρως, εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν εἰς τὸν ὁποῖον ἐπετρόπευε, ἔχων προφανῶς τὴν προφορικὴν ἄδειαν καὶ εὐλογίαν τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου Ἀρτῆς καὶ Πρεβέζης, μάλιστα τοῦ Ἀβερκίου³.

1. Βλ. Βιτάλη Φιλαρέτου, Ἀρχιμ., Ἡ Θεοφάνειος Σχολὴ Πρεβέζης, ἱστορικὰ κείμενα, ἐν «Μνήμη Σουλίου», τόμ., Δ', ἔτ. 1980, τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Κώδιξ τῆς Θεοφανείου Σχολῆς Πρεβέζης, ἐν «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια», ἔτ. 1979-1981.

2. Βλ. Βιτάλη Φιλαρέτου, Ἀρχιμ., Ἀθανάσιος Ἀθανασιάδης, ὁ Εὐεργέτης τῆς Πρεβέζης, ἐν «Ἡπειρ. Ἔστια», ἔτ. 1978-1979.

3. Ἀπὸ Διδυμοταίχου μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἀρτῆς τὸ 1841 ἀρχιεράτευσεν εἰς αὐτὴν μέχρι τοῦ 1846, ὅτε

μετὰ τοῦ ὁποῖου συνεδέετο, πολὺ δὲ περισσότερον τοῦ συμπολίτου του Πρεβεζαίου Ἱεροθέου⁴.

Ἐξ ἄλλου μεγάλην εἶχεν εὐχαρίστησιν, ὅτι οἰκοθεν ἐπετέλει κηρυγματικὸν ἔργον εἰς τὴν Πρέβεζαν, τότε, ὁ Ἱερεὺς Παναγῆς Ματζοῦκος, ὅτε ὑπηρέτει εἰς αὐτὴν ὡς καθηγητῆς καὶ σχολάρχης τῆς Θεοφανείου Σχολῆς. Οὗτος ὁμοῦ ἐξ ἀνάγκης κάποτε ἀπεχώρησεν ἐκ Πρεβέζης. Καὶ τότε ὁ Ἀθ. Ἀθανασιάδης μετὰ πολλοῦ κόπου εὔρε καὶ ἔπεισε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Σχολὴν πρὸς διαδοχὴν τοῦ ἀπελθόντος ὁ Παλ. Α. Μαυροκέφαλος. Καὶ ἐπειδὴ οὗτος διεκρίνετο διὰ τὴν εὐσέβειάν του καὶ ἦτο προικισμένος μὲ τὰ ἀνάλογα ἠθικὰ προσόντα καὶ χαρίσματα, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸν ἐνθεον ζῆλον νὰ κηρύττῃ ἐπ' Ἐκκλησίᾳ τὸν θεῖον λόγον, ὡς τοιοῦτον τὸν ἐπρότεινε ὁ διαληφθεὶς περισπούδατος Ἐφορος εἰς τὸν Κυρίαρχον Μητροπολίτην Ἀρτῆς μὲ τὴν θερμὴν παράκλησιν νὰ τοῦ χορηγήσῃ τὴν σχετικὴν ἀρχιερατικὴν ἄδειαν καὶ εὐλογίαν.

μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Βάρνης (Βλ. Ἀτ. ε. σ. η. Βασιλείου, Μητροπολίτου πρ. Δήμου, Ἐπισκοπικὸι Κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, ἐν Ἀθήναις 1975, σελ. 26.

4. Οὗτος Βοηθὸς Ἐπίσκοπος τοῦ ἀνωτέρω Μητροπολίτου ἐν Ἀρτῇ ὑπὸ τὸν ψιλὸν τίτλον Ἐλαίας ὑπάρχων ἀνεδείχθη Μητροπολίτης Ἀρτῆς καὶ Πρεβέζης τὸ 1846, κατ' Ὀκτώβριον μῆνα, θανὼν ὁμοῦ μετὰ διετίαν, τὴν 23 Δεκεμβρίου 1848. (Βλ. Ἀτ. ε. σ. η. ἐνθ' ἀνωτ., Βιτάλη Φιλαρέτου Ἀρχιμ. Ἱεροθέος Μπάλλος, Μητροπολίτης Ἀρτῆς καὶ Πρεβέζης, ἐν «Ἡπειρ. Ἔστια», ἔτ. 1959, Σερραφεῖμ Ξενοποῦλου, Μητροπολίτου Ἀρτῆς, Δοκίμιον ἱστορικῆς τινος περιλήψεως τῆς ποτὲ ἀρχαίας καὶ ἐγγύτου Ἡπειρωτικῆς πόλεως Ἀρτῆς καὶ τῆς νεωτέρας πόλεως Πρεβέζης, ἐν Ἀθήναις 1884, σσ. 127-128.

27 Νομοὺς τοῦ Κράτους, ὑπὸ Ἐπιτροπῶν συγκροτούμενων ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν, τῶν κ. κ. Νομαρχῶν, Ἀστυνομικῶν Διευθυντῶν καὶ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ» καλοῦμεν τοὺς πάντας, ὅπως συνδράμωσι καὶ συνεργασθῶσι μετὰ τῶν δύο Ἐπιτροπῶν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου καὶ τὴν πραγμάτωσιν ἐν γένει τῶν ὠραίων ὁρα-

ματισμῶν αὐτῶν περὶ ἀναδείξεως τῶν Πανσέπτων Κατακομβῶν τῆς Μήλου εἰς παγκόσμιον καὶ παγγριεστιανικὸν προσκύνημα.

Ἀρχιμ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΦΟΥΓΓΑΤΑΚΗΣ

Γραμματεὺς

τῆς Μεγάλῆς Διοικούσης-Ἐραδικῆς Ἐπιτροπῆς

Κατακομβῶν Μήλου.

Ἰδοῦ ἡ τοιαύτη συστατήριος ἐπιστολή καὶ πρό-
τασις:

Πρέβεζα τὴν 5 Νοεμβρίου 1849
Πρὸς
τὸν Σεβασμιώτατον Κύριον Σωφρόνιον
Μητροπολίτην Ἀρτης
εἰς Ἀρταν
Σεβασμιώτατε Πάτερ!

Ἡ τελευταία φίλιος συνέντευξις ἐμοῦ καὶ τοῦ
διδασκάλου τῆς Θεοφανείου ταύτης Σχολῆς, Ἑλλο-
γίμου Κυρίου Π. Α. Μαυροκεφάλου μετὰ τὴν ὑμ. Παι-
νιερότητα, ἐλθόντων αὐτόσε ἐξεπίτηδες εἰς ἔκφρασιν
τῶν πρὸς αὐτὴν ὀφειλομένων αἰσθημάτων σεβασμοῦ
καὶ ὑπολήψεως, θέλει ἀναμφιβόλως ἐπεισεν ἔτι μᾶλλον
τὴν ὑμ. Παινιρότητα, ὅτι ὁ καθηγητὴς οὗτος εἶναι
οὐχὶ μόνον εὐσεβὴς ἀνὴρ, ὑγιαίνων τῇ πίστει ἀνεπὶ-
μενος τοῦ κατὰ διδασχὴν πιστοῦ λόγου, ὥστε δυνατὸν
εἶναι παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαίνουσῃ,
καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν, ἀλλὰ καὶ ἀρκούντως
προικισμένος μετὰ τὴν θείαν καὶ ἀνθρώπινον σοφίαν καὶ
ὀρθὴν ἔρευναν τῶν ἱερῶν Γραφῶν, περὶ πάντα ἑαυτὸν
παρεχόμενος τόσον καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ.
Ἐπομένως ἡ ὑμ. Παινιρότης ἀναφλεγόμενη ὑπὸ τοῦ
θεοῦ ἔρωτος περὶ τὸ διδάσκεισθαι τὰ λογικὰ πρόβητα
ἀνεπτυγμένως τὴν ἀληθῆ γνῶσιν τῶν ἱερῶν Γραφῶν
κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διαταγὴν, δὲν δύναται ποσῶς νὰ
ἀρνηθῆ τὸ νὰ διδάσκωνται ταῦτα ἐπ' ἐκκλησίας ὑπὸ
τοιούτου διδασκάλου τὸν λόγον τῆς ἀληθείας εἰς ψυ-
χικὴν αὐτῶν τροφήν.

Ὅθεν ἔρχομαι, Ἀγιώτατε Πάτερ, νὰ παρακα-
λέσω τὴν ὑμετέραν Παινιρότητα νὰ λάβῃ τὴν καλω-
σύνην νὰ ἐξαποστείλῃ δι' ἐμοῦ, ἢ διὰ τῆς ἐνταῦθα
ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, πρὸς τὸν Ἑλλόγιμον
τοῦτον διδασκάλον ρητὴν αὐτῆς ἄδειαν ἐπιτρέπουσαν
αὐτὸν νὰ κηρύττῃ ζητούμενος ὑπὸ τῶν λογικῶν προ-
βάτων, ἢ παρὰ τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν περὶ παι-
δείας αὐτῶν ἐφορείαν, ἐπ' ἄμβωνος ἐν ταῖς Ἱεραῖς
Ἐκκλησίαις τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, κατὰ τὰς θεο-
πνεύστους διαταγὰς.

Περὶ τὸν νομίζω, Ἀγιώτατε Πάτερ, νὰ ἀνα-
μνήσω πρὸς τὴν ὑμετέραν Παινιρότητα, ὅτι ὁ διδά-
σκαλος οὗτος ὢν ἐκ τοῦ συλλόγου τοῦ ἱεροῦ κλήρου ὡς
ἀναγνώστης, κατὰ τὴν πρὸ ὀκταετίας ἐνταῦθα καθη-
γεσίαν του, ἐξεπλήρωσε θεαρέτως τὸ ἐπάγγελμα τοῦ
ἱεροκλήρου εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἀδεία τοῦ τότε
Ἀρχιερέως Ἀρτης μακαρίου Νεοφύτου. Ὅθεν εἶμαι
ὑπερβέβαιος ὅτι ἡ ὑμ. Παινιρότης δὲν θέλει ποσῶς
βραδύνει νὰ ἀνανεώσῃ ἀδιστακτικῶς τὴν ἄδειαν ταύτην
ἐνὸς τῶν ἀξίων προκατόχων της, ἐπ' ἀγαθῶ τοῦ λαοῦ
τούτου, ὁποῖοι πατὴρ καὶ ποιμὴν ἀποστολικῶς ὑπάρ-
χει σήμερον ἢ ὑμετέρα Παινιρότης.

Ἀναμένων, Ἀγιώτατε Πάτερ, τὴν ὀριστικὴν
εὐάρεστον ἀπάντησίν της εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο,

νομίζομαι εὐτυχῆς, διακηρυττόμενος μετὰ βαθύτατον
σεβασμόν, καὶ διαφέρουσαν ὑπόληψιν,

Τῆς ὑμετέρας Παινιρότητος
τέκνον εὐπειθέστατον ἐν Κυρίῳ καὶ
ὑποκλινέστατος θεράπων
Ἀθανάσιος Ἀθανασιάδης⁵.

Ὁ Μητροπολίτης Σωφρόνιος⁶, ὅστις πρὶν ἢ ἔλθει
καὶ ἐγκαθιδρυθῆ εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν ἐπαρχίαν του
εἶχε λάβει γνῶσιν τῶν κατὰ τὴν Πρέβεζαν, τὴν Θεο-
φάνειον Σχολὴν της καὶ περὶ τοῦ ἀκλονήτου στύλου
της Ἀθ. Ἀθανασιάδου, τὸν ὁποῖον, μετὰ τὴν ἀφίξίν
του, ἐγνώρισε καὶ τὰ μάλιστα ἐξετίμησεν ὡς ἄνδρα
συνετόν, δραστήριον, ἰκανώτατον καὶ κατ' ἐξοχὴν ὡς
χριστιανὸν εὐσεβέστατον, ἀνέγνωσε μετ' ἐνδιαφέ-
ροντος τὸ ἀνωτέρω γράμμα του. Μάλιστα πολλαχῶς
τὸ ἐβασάνισε καὶ εὐμενῶς τὸ ἐσχολίασε μετὰ τοῦ Ἀρ-
χιδιακόνου καὶ ἰδιαίτερου Γραμματέως του Ματθαίου⁷,
ὅστις εἰς ἰδίαν φιλικὴν ἐπιστολὴν του τὰ ἐξῆς τοῦ
ἔγραφε:

«Ἀπαιτεῖτε, Κύριε Ἀθανασιάδη, τὴν ρητῶς Κυ-
ριαρχικὴν ἄδειαν τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν Γέροντος ἐπι-
τρέπουσαν τῷ ἐλλογίμῳ διδασκάλῳ Κ. Μαυροκε-
φάλῳ διδάσκειν καὶ κηρύττειν ἐπ' ἄμβωνος τὸν λόγον
τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀπαιτήσις σας αὕτη εἶναι λίαν δικαιο-
τάτη καὶ εὐλογος. Δὲν σας κολακεύω. Ἐγένετο περὶ
τούτου συζήτησις ἀκριβεστάτη μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ
Γέροντος. Ἐσταθμίσαμεν, ἀλλ' ἡ πλάστιγξ κατ' αὐ-
δένα τρόπον δὲν ἰσοστάθμισε. Ἀνεβλήθη λοιπὸν εἰς
τὴν εἰς τὰ αὐτόσε ἔλευσίν του, ἥτις δὲν θέλει βραδύνει
πλέον τῶν δεκαπέντε ἡμερῶν. Λοιπὸν, φίλτατε, σας
παρακαλῶ μὴν ὑπολάβητε ἀλλέως τὸ πρᾶγμα. Δὲν
δύναμαι νὰ σας ἐξηγηθῶ. Ὅθεν ἐλπίζω νὰ με δι-
καιώσητε, ὅταν με ἀκούσητε διὰ ζώσης δικαιολογού-
μενον,

5. Κ ὦ δι ε τῆς Θεοφανείου Σχολῆς (ἀποκείμενος εἰς
τὸ ἱστορικὸν Ἀρχεῖον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως),
σσ. 277, 279. Βλ. ἡ μ ἔ τ ε ρ ο ν περὶ αὐτοῦ σχετικὴν μελέ-
τημα, ἔτ. ἐκδ. 1979.

6. Βλ. ἡ μ ἔ τ ε ρ ο ν μελέτημα, Ὁ Ἀρτης καὶ Πρεβέζης
Σωφρόνιος, ἐν Ἀἠπειρ. Ἐστία, ἔτ. 1960. Οὗτος ἀπὸ Φιλα-
δελφείας μετετέθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1849 εἰς τὴν Μητρό-
πολιν Ἀρτης, ἀρχιερέτευσε εἰς αὐτὴν μέχρι τοῦ Ἰανουα-
1864, ὅτε καὶ μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἀμασειας (Βλ.
Ἀ τ ἔ σ η, ἔνθ' ἀνωτ., Σ ε ρ α φ ε ῖ μ., ἔνθ' ἀνωτ., σσ. 128-
130).

7. Καὶ οὗτος ὡς λόγιος καὶ εὐφυὴς συνῆψε καὶ διετήρει
λίαν ἀγαθὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Ἀθ. Ἀθανασιάδου, τὸν ὁποῖον
ἐτίμα καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεγνώριζε τὰς προσφερομένας πρὸς
τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Πατρίδα ὑπηρεσίας.

Εἰς τὸν ὑπ' ὄψιν Κ ὦ δι ε τῆς Θεοφανείου Σχολῆς (σσ.
237) καταχωρεῖται γράμμα τοῦ Ἀθαν. Ἀθανασιάδου πρὸς
τὸν Ἀρχιδιάκονον Ματθαῖον καὶ τούτου πάλιν ἀπαντητικὴ
ἐπιστολή, ἀπὸ 24.7.1849, πρὸς τὸν διαληφθέντα Δημογέρον-
τα καὶ Ἐφορον Πρεβέζης (σσ. 230-234).

διατελῶ καὶ ὑποσημειοῦμαι,

Ἄρτα 1849 Νοεμβρ. 15,

Τῆς ὑμετέρας φίλης μοι ἀγάπης ἐν Χριστῷ ἀδελφός καὶ ὀλοπρόθυμος»⁸.

Δι' οὗς λόγους συνεπῶς εἶχε, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲ πολιτικούς, ὁ Μητροπολίτης Σωφρόνιος δὲν ἐπέισθη νὰ παράσχη τὴν αἰτηθεῖσαν ἄδειαν. Καὶ γράφων εἰς ἴδιον ἀπαντητικὸν γράμμα του ἐδήλωσεν ἀναβολὴν διὰ τὴν λήψιν σχετικῆς ἀποφάσεως. Δηλ. ἐσκέφθη νὰ ἔλθῃ πρὶν αὐτοπροσώπως εἰς τὴν Πρέβεζαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἐβράδυνε. Θὰ συνεζήτηι μετ' αὐτοῦ τὸ θέμα προφορικῶς. Θὰ ἐβλαπεν ἐνδεχομένως καὶ θὰ ἐγνώριζε τὸν προτεινόμενον ὡς ἐθελοντὴν καὶ ἄμισθον Ἱεροκλήρουκα. Καὶ τότε θὰ ἐσκέπτετο καὶ θὰ ἀπεφάσιζε περὶ τοῦ πρακτέου.

Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν ἤδη αὐτολεξεῖ τὸ ὑπ' ὄψιν ἀρχιερατικὸν γράμμα:

Πρὸς

Τὸν Κύριον Ἀθανάσιον Ἀθανασιάδην

Εἰς Πρέβεζαν

Τὴν εὐγένειάν σας ὀλοφύχως εὐχόμεθα!

Διὰ τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 5 τοῦ ἡδὴ μεσοῦντος ἐκτεταμένης ἐπιστολῆς τῆς φιλικῆς τῆς, εἶδον νὰ ζητᾶ παρ' ἐμοῦ ρητὴν Κυριαρχικὴν ἄδειαν ἐπιτρέπουσαν τῷ διδασκάλῳ Κ. Α. Μαυροκεφάλῳ, ἵνα καὶ ἐπ' ἄμβωνος κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ὥστε διὰ τῆς κατ' ἄμφω αὐτοῦ διδασκαλίας ἐτι μᾶλλον παροτρυνόμενοι οἱ ἀκούοντες, οὐ μόνον φιλεκαπαιδευτικοὶ καὶ φιλόμουσι θέλουσι γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὀρθῶς φρονεῖν, καὶ τῇ πίστει ὑγιαίνειν μαθησονται.

Τὴν τοιαύτην τῆς ὑμετέρας εὐγενείας, προνοητικὴν ἀπαίτησιν ὀρθῶς ἔχουσιν εὐρόντες, οὐ μόνον ἐπηναίσαμεν καὶ ἀπὸ ψυχῆς ηὐχθήμεν, διὰ τὸ ἀείποτε αὐτὴν περὶ τῆς προόδου καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω πραγαγωγῆς τῶν συμπολιτῶν τῆς κήδεσθε, ἀλλὰ καὶ πρόθυμον ἐκτελεσθὴν τῆς ἀπαιτήσεώς τῆς ἤθελε με εὐρεῖν, εἰμὴ ὑπὸ πολλῶν αἰτοῦν ἀπειρογούμην ἄν. Τὰς αἰτίας δι' ἃς ἀπονεύω εἰς τὴν φιλικὴν σας ταύτην ἀπαίτησιν δι' ἄλλα πάλιν ἀλλεπάλληλα αἴτια δὲν δύναμαι καὶ γραφικῶς νὰ τὰ ἐξηγηθῶ. Ἀλλὰ τὴν διάλυσιν τῶν κινιγματωδῶν μου τούτων ἐκφράσεων παραλείπων ἐν τῇ ὅσον οὕτω εἰς τὰ αὐτόσε αἰσία ἀφίξει μου, ἀξιῶ τὴν φίλην μοι αὐτῆς εὐγένειαν, ἵνα μὴ δυσανασχετοῦσα φανῆ εἰς τὴν, κατ' ἐμὲ κριτὴν, δικαίαν ἀρνησίμην μου, καθότι αἱ ἐπὶ τοῦ παρόντος κρίσιμοι περιστάσεις, τὸ σπεύδειν βραδέως ἐκάστῳ ἀναμιμνήσκουσι.

Ἡ εὐγένεια τῆς ὡς ἐμβριθῆς, καὶ εἰς τὰ πράγματα βαθύνουσα θέλει με δικαίῳσθαι ὅταν διὰ ζώσης τῇ ἐξηγηθῶ τὰς αἰτίας, δι' ἃς ἐμποδίζομαι ἐπὶ τοῦ

8. Κ ᾧ δ ι ζ, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 268.

παρόντος ἐντεῦθεν ν' ἀρνηθῶ τὴν ἀπαίτησίμην τῆς. Ἡ εἰς τὰ αὐτόσε ἔλευσίς μου δὲν θέλει πλέον βραδύνει.

Ὅθεν ἀπευχόμενος ν' ἀνταμωθῶμεν ὑγιαίνοντες, διατελῶ ὡς ὑποσημειοῦμαι.

Τῆς φίλης μοι αὐτῆς εὐγενείας

1849 Νοεμβρίου 15, Ἄρτα

ἐν Χριστῷ διάπυρος Εὐχέτης

καὶ πρόθυμος εἰς τοὺς ὀρισμούς σας

† Ὁ Ἄρτης ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ⁹.

Ὅμως ὁ εὐγενῆς καὶ ζηλωτῆς Χριστιανὸς παραλήπτης τοῦ ἐπισήμου τούτου ἐγγράφου, μετὰ τὴν πρώτην ἐκπληξίν καὶ ἀπορίαν του, ὅταν τὸ ἔλαβε καὶ ἀνέγνωσε τοῦτο, ἀστραπιαίως ἔγραψε καὶ ἀπέστειλεν αὐθημερόν νέαν διαφωτιστικὴν ἐπιστολήν του. Δὲν ἀνέμενε ποσῶς τὴν ἀφίξιν τοῦ Ἱεράρχου εἰς τὴν Πρέβεζαν. Ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ τοῦ παράσχη ὀρισμένας θετικὰς ἐξηγήσεις καὶ νὰ τὸν ὑποβοηθήσῃ, ὥστε νὰ λάβῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγκαιρον καὶ ὀρθὴν ἀπόφασιν. Διότι, ὑποψιάσθη τὴν παρέμβασιν, ὡς ἀνέφερε, κακοβούλων τινῶν ἐχθρῶν τοῦ θείου Κηρύγματος.

Τὸ γράμμα τοῦτο τοῦ Ἀθανασιάδου, ἐντυπωσιάζει τὸν ἀναγνώστην διὰ τε τὸ ὕφος, τὸν παλμόν, τὴν ἰσχυράν καὶ δὴ ἀγιογραφικὴν ἐπιχειρηματολογίαν τοῦ εὐσεβοῦς ἐπιστολογράφου. Ὑπενθυμίζει μάλιστα, ὅτι ὁ προτεινόμενος ὡς ἐθελοντῆς Ἱεροκλήρῳ ἠπῆρξεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης μαθητῆς τοῦ σοφοῦ καὶ διαπρεποῦς Σχολάρχου τῆς Κωνσταντίνου Τυπάλδου, Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως¹⁰. Κατὰ δὲ τὴν ἄλλοτε διδασκαλικὴν προὔπηρεσίαν του εἰς τὴν Θεοφάνειον Σχολὴν Πρεβέζης ἤσκει καὶ τὸ ἱεροκηρυκτικὸν τοῦτο διακόνημα εἰς αὐτὴν ἀδεία μέντοι τοῦ τότε ἀρχιερατεύοντος προκατόχου του Νεοφύτου Γ'¹¹. Καὶ ἐπὶ πλέον ἐτόνιζε τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τοῦ ἐπανευαγγελισμοῦ τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος τῆς Πρεβέζης κατὰ τὴν ζοφεράν ἐκείνην ἐποχὴν, τῆς τουρκοκρατίας. Καὶ διὰ τοῦτο θὰ ἔπρεπε ὁ Ἀρχιερεὺς νὰ ἐπισπεύσῃ νὰ παράσχη τὴν σχετικὴν Κυριαρχικὴν

9. Αὐτόθι, σσ. 264-266.

10. Ἀπὸ τῆς 1ης Ὀκτωβρίου 1844, ὅτε ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Δ' ἰδρύθη ἡ περιώνυμος Ἱερά Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, πρῶτος Σχολάρχης αὐτῆς διορίσθη καὶ ὡς τοιοῦτος θεοφιλῶς καὶ λίαν ἀποδοτικῶς ἐργάσθη ὁ διαλεχθεὶς Κωνσταντῖνος Τυπάλδος διαμεινας εἰς τὴν ἑπαλίην ταύτην μέχρι τοῦ ἔτους 1864 (βλ. Μ ἐ ξ η Α., Ἡ ἐν Χάλκῃ Ἱερά Θεολογικὴ Σχολή, ΚΠολις, Σταυροῦ Ἰδίου Βασιλείου, Ἡ Ἱερά Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, 1844-1923, τόμ. Α.

11. Περὶ τούτου, καταγομένου ἐκ Σερφίου τῶν Κυκλάδων, ἀνδρὸς ἀεναρέτου διαγωγῆς καὶ ἰκανότητος οὐ τῆς τυχούσης», καθὼς γράφει ὁ Ἄρτης Σεραφεῖμ εἰς τὸ «Δοκίμιον» του (σ. 121), ἀρχιερατεύσαντος δὲ εἰς δύο περιόδους (α' 1830-1836 καὶ β' 1837-1841) βλ. ἡμέτερον μελέτημα, Νεόφυτος Γ', ὁ ἐκ τῶν Κυκλάδων, ἐν «Κυκλ. Φῶς», ἔτ. 1956.

ἀδειαν καὶ εὐλογία καὶ διὰ τὸν ὡς εἴρηται θεοφιλή σκοπόν.

Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν αὐτούσιον ἤδη τὸ κείμενον τῆς ὡραίας αὐτῆς ἐπιστολῆς·

Πρέβεζα 18 Νοεμβρ. 1849

Πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Σωφρόνιον Μητροπολίτην Ἄρτης

Εἰς Ἄρταν

Σεβασμιώτατε Ἱεράρχα,

Ἡ ἀπὸ τῆς 15 Νοεμβρίου μεσοῦντος ἐπιστολὴ τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος ληφθεῖσα σήμερον με φαίνεται καθολοκληρίαν παράδοξος, διότι ἐνῶ παραδέχεται ἡ ὑμετ. Πανιερότης ὡς εὐλογον καὶ δίκαιον τὴν περὶ διαδόσεως τοῦ θείου λόγου αἰτησίαν μου πολλὰ δι' αὐτὴν ἐπαινοῦσάν με καὶ εὐχομένη, παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς ἐνταῦθα Καθηγητοῦ, μεμνημένου τὰ τῆς θεολογίας ὑπὸ Καθηγητοῦ γνωστοῦ πρὸς τὸν ὀρθόδοξον κόσμον, τοῦ νῦν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν φαينوῦ τῆς Ὀρθοδοξίας φωστῆρος, λέγω, τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἁγίου Σταυρουπόλεως, ὑμετέρου ἐν Χριστῷ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ, ἔχοντος τοῦ διδασκάλου τούτου καὶ τὴν ὡς πρὸς τοῦτον ἀδειαν τοῦ μακαρίου Ἀρχιερέως Νεοφύτου, ἐνὸς τῶν ἀξίων προκατόχων τῆς ὑμ. Πανιερότητος τοῦ δώσαντος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ ποιμνίου, φαίνεται ἀφ' ἐτέρου ἀντιρρητικῆ λέγουσα, ὅτι ἀποποιεῖται τὴν παραδοχὴν τῆς λογικῆς ταύτης αἰτήσεως δι' ἄλλα ἀλλεπάλληλα αἴτια, ὅποια δὲν δισταζῶ διόλου νὰ διακηρῶ ὅτι εἶναι ὑφασμα εἰσηγήσεως τινὸς κακοβούλων, ἧτις τὰ πολλὰ γίνεται αἴτιος νὰ σπείρηται ὁ λόγος τῆς τοῦ Θεοῦ ἀληθείας ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ παρασύρει τὸ ποιμνιον τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κρημνὸν ἐκεῖνον, ἀφ' οὗ πεσοῦσα ἀπεπνίγη ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων.

Οὐδεμίαν περίστασις, ἀγιώτατε, Πάτερ, δύναται νὰ ἀμφιταλαντεύσῃ τὴν περὶ τοῦ ποιμνίου εὐαγγελικὴν μέριμναν καὶ διδασκαλίαν, οὐδὲ ἀφορμὴ τις οἰασθῆποτε δύναται νὰ γενῆ πρόσκομμα περὶ τὴν θρησκευτικὴν ἡμῶν ἀγωγὴν, εἰμὴ μόνον ἢ εἰσηγήσεις πονηρῶν, ὁποῖων προβλέπων Παῦλος ὁ Θεόπνευστος τοῦ Κυρίου Ἀπόστολος ἐντολὴν αὐστηρὰν δέδωκε πρὸς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ λέγειν «Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ τὸ πνεῦμα ἐποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος».

Ταῦτα, ἀγιώτατε Πάτερ, εἶναι τὰ κύρια καθήκοντα τῶν ἀρχιερέων, τῶν διαδόχων τοῦ θεοπνευστοῦ Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, «μωρᾶς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔρεις, καὶ μάχας νομικὰς περιττάσας, εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιαι», ὡς ὁ ἴδιος τοῦ Κυρίου Ἀπόστολος εἰς τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολὴν παραγγέλλει πρὸς τοὺς ἀληθεῖς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἐφεξῆς διαδόχους·

Ταῦτά, νομίζω, Ἀγιώτατε Πάτερ, μνημονεύμενα πρὸς τὴν ὑμετ. Πανιερότητα παρ' ἀνδρὸς φλεγόμενου τὴν καρδίαν διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ τῆς ἀληθείας λόγου, τὸν φωτισμὸν τοῦ προσφιλεστάτου τούτου λαοῦ, δὲν θέλουν ποσῶς ἀπαρῆσει πρὸς τὴν ὑμετ. Πανιερότητα, ἀπεναντίας εἶμαι πληρέστατα πεπεισμένος ὅτι θέλει με ἐπαινέσει καὶ ἐπευχθῆ ἔτι μᾶλλον, ὡς μετὰ παρρησίας τὴν ἀλήθειαν ὀμιλοῦντα καὶ λέγοντα, καὶ δεικνύοντα ἀνώτατον ζῆλον ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ τοῦ λαοῦ ἐκεῖνου, ὅποιον ν' ἀνθρωπίσῃ ἱερώτατον ἔχει χρέος ἡ ὑμετ. Πανιερότης.

Ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ ἀπολαύσω ὅσον τάχιον τὴν ὑμετ. Πανιερότητα ἐν εἰρήνῃ, σῶαν, ὑγιᾶ, μακροημερεύουσαν καὶ ὀρθοτομοῦσαν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, παρακαλῶ νὰ με δίδῃ διὰ παντὸς ἀπὸ καρδίας τὰς εὐλογίας τῆς.

τῆς ὑμετ. Πανιερότητος
τέκνον εὐπειθέστατον ἐν Κυρίῳ καὶ
ὑποκλινέστατος Θεράπων

Ἀθανάσιος Ἀθανασιάδης.¹²

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Μητροπολίτης Σωφρόνιος ἐπραγματοποίησε τὴν ποιμαντορικὴν του ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Πρέβεζαν. Καί, μεταξύ ἄλλων, ἐξήτησεν ἐπιτοπίως τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος θέμα. Ἐπ' ἀρκετὸν προῆλθεν εἰς διαφόρους συζητήσεις μετὰ τοῦ Ἀθ. Ἀθανασιάδου, ὅστις ἔφερεν εἰς κοινωνίαν μετ' αὐτοῦ καὶ γνωριμίαν τὸν Σχολάρχην τῆς Θεοφανείου Σχολῆς Π. Μαυροκέφαλον. Καὶ εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐδημιουργήθη ἀρίστη εἰς αὐτὸν ἐντύπωσις διὰ τε τὴν ἀμφιλαφῆ μὲρψωσίν του, τὸν θερμουργὸν ζῆλον μετὰ τὸν ὅποιον ἀκούσε τὰ οἰκεία καθήκοντα εἰς τὴν Σχολὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν καθόλου εὐσεβῆ καὶ ἐνάρετον ζωὴν του. Ἄλλωστε εἶχε πρὸ πολλοῦ συγκαταλεχθῆ εἰς τὰς τάξεις τοῦ κατωτέρου Κλήρου τῆς Ἐκκλησίας χειροθετηθεὶς εἰς Ἀναγνώστην. Ἐν τούτοις καὶ πάλιν ὁ Ἱεράρχης ἐπέδειξε ποιὰν τινα διστακτικότητα καὶ ἐπιφύλαξιν. Ἀνέβαλε διὰ τοῦτο τὴν λῆψιν ὀριστικῆς ἀποφάσεως. Καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἄρταν, μετὰ παρέλευσιν ἱκανοῦ χρόνου ἔγραψε τὸ παρὰ πόδας γράμμα εἰς τὸν Ἀθ. Ἀθανασιάδην χωρὶς τὸ παράπαν ν' ἀναφερθῆ εἰς τὸ συγκεκριμένον αἰτημά του·

Τῷ εὐγενεστάτῳ

Κυρίῳ Ἀθανασίῳ Ἀθανασιάδῃ

εἰς Πρέβεζαν

Τὴν φίλην καὶ περιπόθητόν μοι εὐγενίαν τῆς δι' εὐχῆς ἀσπαζόμενος ἤδιστα προσαγορεύω.

Πρὸ πολλῶν ἤδη ἡμερῶν καὶ σχεδὸν ἅμα ἐφθασα εἰς τὰ ἐνταῦθα, καὶ ἐπεθύμουν εἰς τὸ φιλικὸν χρέος μοὶ ἐπέτρεπεν, ἵνα τῇ γράψω ἀμέσως δηλοποιῶν τὸ κατευθιόν μου. Ἄλλ' ἐκ τοῦ ἐνὸς μὲν καὶ ἐκ τῶν

12. Κ ᾧ δι ξ τῆς Θεοφ. Σχολῆς, σσ. 270, 272.

ικανῶν καθ' ὁδὸν παθημάτων ἐπισκύψασα μικρὰ ἀδιαθεσία ἣτις καὶ ἄχρι τοῦδε ἐξακολουθεῖ ταλανίζουσα με μετασχηματισθεῖσα μάλιστα ἀπὸ ψύχος εἰς συνάγχην. Ἐξ ἄλλου δὲ αἱ ἀλλεπάλληλαι ἐπαρχιακαὶ ἀσχολίαι μου, ἀμφότερα ταῦτα ἄκοντά με κατηγάγκασαν ἄχρι τοῦδε εἰς τὸ νὰ ἀσπασθῶ τὴν σιωπὴν. Ἄλλ' ἤδη μικρᾶς εὐκαιρίας δραξάμενος σπεύδω προθύμως διὰ τοῦ παρόντος εὐχετικοῦ, παρατρέχων τὴν δυσάρεστον διήγησιν τῶν ὅσα ἐκ τῆς κακοκαιρίας καθ' ὁδὸν ὑπέφερα, προηγούμενως μὲν ἵνα ἐπερωτήσω μετ' ἀκριβείας τὰ τῆς εὐκταιοτάτης μοι ἀγαθῆς ὑγείας της αἴσια ἐφεξῆς τῇ παρακαλέσω ἵνα μοι χορηγήσῃ τὴν ἀδελφικὴν αὐτῆς συγγνώμην διὰ τὴν ἀκούσιον ταύτην σιωπὴν, γνωρίζουσα ἐν πεποιθήσει ὅποια τρέφω καθαρὰ τῆς ψυχῆς μου αἰσθήματα πρὸς αὐτήν, καὶ κατὰ συνέπειαν, ἵνα μὴ λείπῃ συνεχίζουσα τὰ πρὸς ἐμὲ φιλικὰ γράμματα της ἐκφαντορικὰ πρὸ πάντων τῆς μυριποθήτου μοι ἀγαθῆς ὑγείας της, ἧς τὰ ἔτη εἶεν παρὰ Θεοῦ πλειστετυχή ὑγιεινὰ καὶ πανευφρόσυνα.

Ἐν Ἄρτῃ 1850 Ἰανουαρ. 28

Τῆς φίλης καὶ περισπουδάστου μοι αὐτῆς τιμιότητος

Ἐν Χριστῷ διάπυρος Εὐχέτης καὶ πρόθυμος ὄλος

† Ὁ Ἄρτης ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ

(Υ.Γ.) Παρακαλῶ δὲ ἵνα διαβιβάσητε πρὸς τὴν ἔλλογιμότητά του Κύριον Μαυροκέφαλον τὰς ἐγκαρδίου εὐχὰς καὶ εὐλογίας μου¹³.

Ὁ Ἄθ. Ἀθανασιάδης ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας, μετὰ τὸ ἀνωτέρω γράμμα, μεστὸν ἐγκαρδιότητος, καὶ ἀμέσως ἔγραψεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ (4.2.1850) εἰς τὸν Ἄρτης Σωφρόνιον. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν ἐξέφραζε τὴν δυσἀρέσειάν του διὰ τὴν ταλαιπωρίαν καὶ ἐξ αὐτῆς προκύψασαν σωματικὴν ἀδιαθεσίαν του, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν συγκίνησιν του καὶ τὴν χαρὰν του, διότι ἠτύχησε νὰ γνωρίσῃ αὐτὸν καὶ προσωπικῶς, ὡς διακεκριμένον Ἱεράρχην τῆς Ἐκκλησίας, ὑποβάλλων συγχρόνως καὶ τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν καὶ δι' αὐτὸν σχηματισθεῖσαν «χρηστὴν καὶ χαρίεσσαν μὴμην» τῆς Σεβασμιότητός του.

Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο γράμμα

Πρέβεζα τὴν 4 Φεβρουαρίου 1850

Πρὸς

τὸν Σεβασμιώτατον Κύριον Σωφρόνιον

Μητροπολίτην Ἄρτης

Εἰς Ἄρταν

Πανιερώτατε Ἱεράρχα!

Τὸ γράμμα τῆς 28 παύσαντος Ἰανουαρίου μ' ὅποιον εὐηρεστήθη νὰ μὲ τιμῆσῃ ἡ ὑμετέρα Πανιερότης προχθὲς εὐχαρίστως ἔλαβον.

Δυσἀρέστως ἐξ αὐτοῦ ἐπληροφορήθη ὅσα κατὰ τὴν αὐτόσε ὁδοιπορίαν της καὶ κατὰ συνέπειαν αὐτῆς καὶ τοῦ ὑπερβολικοῦ ψύχους ὑπέφερεν ἀπευκταῖα ἡ ὑμετέρα Πανιερότης καὶ ὑποφέρει εἰσέτι. Ταῦτα εἶθε διὰ τῶν εὐλογιῶν τῆς θείας Προνοίας σωματικὰ ὄντα νοσήματα νὰ διαλυθῶσιν ὅσον οὐπω, ἵνα ὑγιαίνουσα τὸ σῶμα ἡ ὑμετέρα Πανιερότης δύνηται νὰ ὀρθοτομῇ προθύμως τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐντολήν.

Εὐχαριστῶ πολλὰ τὴν ὑμετέραν Πανιερότητα διὰ τὴν περὶ ἐμὲ χρηστὴν καὶ χαρίεσσαν μὴμην της, καὶ δὲν δύναμαι εἰμὴ νὰ ἐπιθυμήσω διὰ καρδίας, Ἄγιώτατε Πάτερ, ὅπως ἡ καθαρότης τῶν ἀληθῶν αἰσθημάτων ἀναφαίνεται πάντοτε ἐπὶ τὴν λυχνίαν σύμφωνα μὲ τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τῶν θείων καὶ φιλοσοφικῶν ἀρχῶν, ἐπ' ἀγαθῶ τῶν ἐργαζομένων ἐν τῷ φωτὶ ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν ἡθῶν τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ, καὶ τῶν, ὅσοι ὑπάρχουσιν ἄξιοι τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης καὶ ἀδόλου φιλίας τῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων καὶ τῶν ἀληθῶν τοῦ Θεοῦ ὑπουργῶν, ὁποίων ἱερώτατον εἶναι καθήκον νὰ ἀπολαύσωσιν τὸ ἐπιπολάζον σκότος κατὰ τὴν ὁρθὴν καὶ λογικὴν ἔννοιαν τῶν ἱερῶν Γραφῶν, χωρίζειν αὐτοὺς ἀναμέσον τῆς ἡμέρας καὶ ἀναμέσον τῆς νυκτός, κελουσοῦν εἰς ἀποστροφὴν τῶν ἐν σκότει διαπορευομένων. Ἐγὼ δὲ θέλει λείψῃ νὰ ἐξυμνήσω κατὰ πᾶσαν περίστασιν, Ἄγιώτατε Πάτερ, τὴν ἀρετὴν τῶν ἐν τῷ φωτὶ ἐργαζομένων, καὶ ποσῶς δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι πᾶσα τοιαύτη ἐργασία μου θέλει εἶσθαι εὐπρόσδεκτος ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν της εἰς ἀπεικόνισμα τῶν ἀναλλοιώτων εἰλικρινῶν αἰσθημάτων μου.

Ἐν τοσοῦτω παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν Πανιερότητα νὰ παραδεχθῇ τὴν προσφορὰν τοῦ ἀληθοῦς σεβασμοῦ τοῦ ἔλλογιμου κ. Π. Α. Μαυροκεφάλου, καὶ νὰ μὲ δίδῃ διὰ παντός τὰς εὐλογίας της, ὑποσημειῦνος μὲ βαθύτατον σέβας καὶ ὑπόληψιν.

Ἀθανάσιος Ἀθανασιάδης¹⁴.

Εἰς τοῦτο ὁ Μητροπολίτης ἔσπευσε καὶ ἀπήντησε μὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, χωρὶς πάντως νὰ θίγεται καὶ πάλιν τὸ φλέγον θέμα, διὰ τὸ ὅποιον ὁ Ἀθανασιάδης ἐπεφυλάσσετο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν.

Ἰδοὺ λοιπὸν τὶ ἔγραψεν ὁ Μητροπολίτης Σωφρόνιος:

Τῷ εὐγενεστάτῳ Κυρίῳ Ἀθανασιάδῃ

Εἰς Πρέβεζαν

Φίλτατε, Κύριε Ἀθανασιάδη,

Τὸ ἀπὸ 4 τοῦ ἰδίου μεσοῦντος φιλικώτατόν μου γράμμα Σας, χθὲς μετὰ τὴν ἀπὸ μικρὰν τινα τῶν πέριξ τῆς Ἄρτης χωρίων περιοδείαν ἐπιστροφὴν μου, εὐχαρίστως εὐρῶν ἐν τῇ Μητροπόλει, καὶ ἀναγνούς

13. Κ ὠ δ ι ξ Θ. Σχ., ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 296, 298.

14. Κ ὠ δ ι ξ, ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 295, 297.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ *

γ) Ἡ μονοδιάστατος προτεσταντικὴ ἂντιμετώπισις.

Τὰ ὡς ἄνω βασικά ποιμαντικά προβλήματα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουσι ἀντιληπτά ἢ νὰ ἀντιμετωπιθοῦν ἀπὸ ἐπὶ μέρους ἄτομα ἢ ἀπὸ ὀργανωμένας προσπάθειαι μακρὰν τῆς Ὁρθοδόξου ἐκκλησιολογίας καὶ τοῦ Ὁρθοδόξου φρονήματος. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἦτο καὶ τὸ βασικὸν μειονέκτημα τοῦ συνεδρίου τῆς «Ἐπιτροπῆς τῶν Ἐκκλησιῶν» με θέμα τὴν παλιννόστησιν, τὸ ὁποῖον ὀργανώθη προσφάτως εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ σύνθεσις τῶν μελῶν τοῦ δὲν ἠύνοιε τὴν μελέτην τῶν προβλημάτων ἀπὸ ποιμαντικῆς πλευρᾶς. Τὸ ὅλον ἐνδιαφέρον τῶν ἐκπροσώπων τῶν διαφόρων προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν ἐξηγητέτο εἰς τὴν ἐπισήμανσιν ὑλικῶν προβλημάτων τῶν παλιννοστοῦντων: οὐδεμία εὐαισθησία ὑπῆρχε διὰ ποιμαντικά προβλήματα.

Ἡ τοποθέτησις αὐτῆ ἦτο τόσον ἐμφανῆς κατὰ τὰς εἰσηγήσεις, τὰς συζητήσεις καὶ εἰς τὰ κείμενα τοῦ συνεδρίου, ὥστε ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ ΚΚΕ ἔσωτ., ὁ ὁποῖος ἐκλήθη νὰ χαιρετήσῃ τοὺς συνέδρους, ὑπεγράμμισε με τὸν ἰδικὸν του τρόπον τὸ γεγονός. Ἐδήλωσε διὰ λογαριασμὸν τῶν μαρξιστῶν ὅτι ὑπάρχει μεγάλη ἐγγύτης ἀπόψεων. Αἱ τοποθετήσεις μας, εἶπεν, ἀναφερόμενος εἰς τὴν μαρξιστικὴν του ἰδιότητα, εἶναι πάρα πολὺ κοντά!

Τὸ πνεῦμα τῶν εἰσηγήσεων, συζητήσεων καὶ κειμένων τοῦ συνεδρίου εἶχεν ὡς βασικὴν ἀφετηρίαν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 335 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

ἡσθην ὑπερβαλλόντως διὰ τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν τῆς ποθητῆς μοι ὑγείας Σας.

Εἶδον δ' ἐπομένως καὶ αὐθις ὅσα ἡ φίλη μοι αὐτῆς εὐγενία φιλικῶς πρὸς με καὶ εὐλικρινῶς διατεθειμένη ὑπάρχουσα ἀείποτε ὑπὲρ ἐμοῦ ἀγορεύειν καὶ παρ' ἀξίαν ἐπαίνοισι καὶ ἐγκωμίοισι καταστέφειν βούλεται, οὐδὲν ἄλλο, ὡς καὶ ἄλλοτε εἶπαν, ἢ ὅσα μοι τὸ Ἀρχιερατικὸν ἐπιβάλλει καθήκον ἐκτελοῦντα.

Εὐλικρινεστάτης τοίνυν ψυχῆς δείγματα ταῦτα λογιζόμενος, δρᾶττομαι καὶ γὰρ τῆς εὐκαιρίας νὰ τὴν διαβεβαιώσω περὶ τῆς εἰς τὸ ἀξιότιμον ὑποκείμενόν τῆς ἐξειδικασμένης ὑπολήψεώς μου, διὰ τὸν ἀκάματον ὑπὲρ τῶν φώτων ζήλόν τῆς, ἣν ἀείποτε ἀπαράτρεπτον καὶ ἀπαραμειώτον διαρκῶς ἔσομαι.

Ταῦτα ἐξ εὐλικρινοῦς καρδίας ἐκτιθέμενος ἐπεύχομαι αὐτῇ ὅσα ἀγαθὰ... καὶ μένω ὡς εἰμί,

τοῦ προβληματισμοῦ καὶ τῶν ἀναζητουμένων λύσεων τὴν ἄνοδον τῆς λεγομένης «ποιότητος ζωῆς» τῶν παλιννοστοῦντων.

Εἶναι περιττὸν νὰ σημειώσωμεν ὅτι με τὸν ὅρον αὐτὸν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν δὲν ἐννοοῦσαν τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν, ἡ ὁποία ἐκφράζεται με τὸ Ὁρθόδοξον ἦθος, με χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τὴν ἄσκησιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τὰ σωματικά πάθη καὶ ἀπὸ κάθε δεσμὸν τοῦ «κόσμου τούτου» (=ἐκκοσμικευσις), ἀλλὰ ἐξελάμβανον τὸν ὅρον «ποιότητος ζωῆς» με βάσιν τὸν οἰκονομικὸν παράγοντα καὶ τὴν ὑλοκρατικὴν ἀντίληψιν τῆς ἐκκοσμικευμένης κοινω- νίας («τοῦ κόσμου τούτου»).

Οἱ ξένοι ἐργάται καὶ, ἐπομένως, καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες ἐργάται, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρουσίας των εἰς τὰς χώρας ὑποδοχῆς, ἐνεκολλώθησαν τὴν ὑλιστικὴν ἀντίληψιν περὶ «ποιότητος ζωῆς». Ἡ ἀντίληψις αὐτῆ δημιουργεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον συνεχῶς νέας «ἀνάγκας». Εἰς περίπτωσιν μὴ ἱκανοποιήσεως τῶν «ἀναγκῶν» αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος καθίσταται δυστυχῆς.

Οἱ μετανάσται, ὅταν ἐπιστρέψουν εἰς τὰς χώρας προελεύσεως με αὐτὰ τὰ «ἀξιοκρατικά» κριτήρια, τὰ ὁποῖα ταυτίζονται κατὰ πάντα με τὰ κριτήρια τῶν μαρξιστῶν, εἶναι φυσικὸν νὰ μὴν εὐχαριστοῦνται με τίποτε, νὰ ἐπιθυμοῦν νὰ «διορθώσουν» τὰ πάντα γύρω των καὶ νὰ προβάλλουν συνεχῶς ἀπαιτήσεις ἐναντι τοῦ κράτους, τῆς Ἐκκλησίας, τῶν πάντων.

Ἐδῶ δὲν ἀναφέρομαι βεβαίως εἰς τὰς πολλὰς ἐκεῖνας περιπτώσεις παλιννοστοῦντων, οἱ ὁποῖοι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των εἰς ἀθλιεστάτην κατάστασιν ἐξ ἐπόψεως σωματικῆς ὑγείας ἢ καὶ εἰς ἐκεί-

τῆς ὑμετέρας φίλης μοι εὐγενίας

1850, Φεβρ. 15 Ἄρτα

Ἄς ἀποδώσῃ καὶ πρὸς τὸν Ἑλ(λόγιμον) Κ: Π. Μαυροκέφαλον τὰς εὐχετηρίους προσρήσεις μου.

Ἐν Χριστῷ διάπυρος Εὐχέτης καὶ πρόθυμος ὄλος

† Ὁ Ἄρτης ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ¹⁵

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

Ἱεροκήρυξ

νους, οἱ ὁποῖοι ἀδυνατοῦν νὰ ἐξεύρουν κατάλληλον ἐργασίαν. Ἐγὼ ὑπ' ὄψει μου μόνον ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι καλύπτουν πλήρως ὅλας τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας των καὶ εἶναι δυσηρεστημένοι, διότι δὲν δύνανται νὰ ἀνταποκριθοῦν πρὸς τὰς ἀνάγκας, τὰς ὁποίας οἱ ἴδιοι δημιουργοῦν καὶ συνεπῶς, ἐπαυξάνουν, ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς των καταστάσεως.

Εἰς τὴν Γερμανίαν, ἐπὶ παραδείγματι, ἦτο σύνθηρος φαινόμενον δι' ἑλληνικὴν οἰκογένειαν νὰ ἐργάζεται καὶ ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα, μάλιστα εἰς διαφορετικὴν «βάρδιαν», ὥστε νὰ εὐρίσκειται κάποιος εἰς τὴν οἰκίαν εἰς τὰς περιπτώσεις ὑπάρξεως μικρῶν παιδιῶν. Εἰς αὐτὰς τὰς περιπτώσεις οἱ σύζυγοι «συνηγνῶντο» μόνον κατὰ τὸ Σαββατοκύριακον, ἐὰν βεβαίως δὲν εἰργάζοντο καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς, ἐπειδὴ ἡ ἐργασία κατὰ τὰς ἡμέρας ἀργίας ἡμείβετο περισσότερον! Ἀλλὰ ὅταν τὰ παιδιά δὲν ἦσαν πλέον πολὺ μικρᾶς ἡλικίας, δὲν ἦτο σπάνιον τὸ φαινόμενον, καὶ οἱ δύο γονεῖς νὰ λείπουν εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τὰ παιδιά νὰ εὐρίσκωνται κυριολεκτικῶς «εἰς τοὺς δρόμους»! Καὶ ὅμως, οἱ γονεῖς ἐκεῖνοι εἶχον τὴν συναίσθησιν ὅτι ὅλα αὐτὰ ἐγίνοντο «χάριν τῶν παιδιῶν» των, προκειμένου νὰ προσφέρουν εἰς αὐτὰ ἀνωτέραν «ποιότητα ζωῆς»!!

Μὲ αὐτὰς τὰς ἀντιλήψεις οἱ Ἕλληνες μετανάσται ἐπιστρέφουν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀξιολογικόν των μέτρον παραμένει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον παρέλαβον ἀπὸ τὰς χώρας ὑποδοχῆς: ἡ συμμετοχὴ κυρίως εἰς τὴν κατανάλωσιν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν ὅσον μεγαλύτερα εἶναι ἡ συμμετοχὴ αὐτῆ, τὸσον ὑψηλότερον ἀξιολογεῖται εἰς τὴν ἀντίληψιν των ὁ ἄνθρωπος. Ἐδῶ πλέον δὲν ὑπάρχει δυνατότης κατανοήσεως τοῦ ἀπολύτου χριστιανικοῦ ἰδανικοῦ τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τὸν «κόσμον τοῦτον», ἡ ὁποία λαμβάνει θαυμαστὰς προεκτάσεις εἰς τὴν Ὁρθόδοξον ἀσκητικὴν ζωὴν, ἡ ὁποία ἀναβιβάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀγγελικῆς ζωῆς καὶ ἀποτελεῖ δραστηκωτάτην μαρτυρίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν μαρτυρίαν τῆς ὁποίας ἔχει τόσην μεγάλην ἀνάγκην ἡ καταναλωτικὴ μας κοινωνία!

Εἰς τὴν Β. Ἑλλάδα ἐπεσκέφθημεν μίαν οἰκογένειαν παλιννοστούντων. Ἐκεῖ ἦσαν ὁ σύζυγος, ἡ σύζυγος καὶ ἓν δεκάχρονον κοριτσάκι. Τὸ «πρόβλημα» τῆς οἰκογενείας ἦτο τὸ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐργασθῆ καὶ ἡ σύζυγος εἰς τὴν περιοχὴν δὲν ὑπῆρχον ἐργοστάσια! Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς οἰκογενείας ἦτο ἡ ἐξῆς: διέθετον αὐτοκίνητον, ἄνετον μονοκατοικίαν, κῆπον, μερικὰς ἀγελάδας καὶ ὅλας τὰς ἄλλας εὐκολίας ἐνὸς χωρίου. Ὁ σύζυγος εἰργάζετο καὶ εἶχε καθαρὰς ἀποδοχὰς μηνιαίως ἄνω τῶν 35.000 δρχ.

Εἰς ἐρώτησίν μου ἐὰν ἡ ἀπασχόλησις τῆς συζύγου εἰς τὴν οἰκίαν, εἰς τὸν κῆπον, εἰς τὰς ἀγελάδας κ.λ.π. δὲν ἦτο ἀρκετὴ καὶ διὰ ποῖον λόγον ὁ σύζυγος ἐπιθυμῆ νὰ ἐργάζεται καὶ ἡ σύζυγός του εἰς ἐργοστάσιον, μοῦ ἀπήντησεν ὅτι ἔχουν παιδί εἰς τὸ σχολεῖον καὶ πολλὰ ἔξοδα.

Ἀπευθυνόμενος εἰς τὸ δεκάχρονον κοριτσάκι τὸ ἠρώτησα ἐὰν τῆς ἀρέσῃ νὰ πίνῃ κάθε πρωτὶ τὸ γάλα τῆς ἀγελάδας. Ὁχι, ἀπήντησε. Καὶ εἰς ἐρώτησίν μου ἐὰν θὰ τῆς ἄρεσε νὰ φάγῃ ἓνα βραστὸ φρέσκο αὐγὸ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ διέθετεν ἀφθόνως ἡ οἰκογένεια εἶπε: —ὄχι, δὲν μοῦ ἀρέσουν τ' αὐγά.

Τότε ἠθέλησα νὰ μάθω τί τῆς ἀρέσει νὰ φάῃ.

— Χαλβά, μοῦ ἀπήντησεν.

— Ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ φτιάχνει ἡ μητέρα σου; ἠρώτησα.

— Ὁχι, ἀγοραστὸ, ἀπήντησε τὸ κοριτσάκι.

Καὶ ὅταν ἐξέφρασα τὴν ἐπιθυμίαν νὰ δοκιμάσω τὴν νοστιμάδα τοῦ «χαλβά», ἡ μητέρα προσέφερεν ὑπερήφανη εἰς ὅλην τὴν ὁμάδα τῶν ἐπισκεπτῶν «χαλβά»!

Σκοπὸς τῆς ἐπισκέψεως εἰς τὴν περιοχὴν ἦτο ἡ ἐπὶ τόπου μελέτη τῶν ποικίλων προβλημάτων τῆς παλιννοστήσεως. Βεβαίως οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν καὶ ἰδιαιτέρως τῶν χωρῶν ὑποδοχῆς ἔχουν διαφορετικὴν ἀφετηρίαν εἰς τὴν ὅλην προβληματολογία καὶ εἰς τὴν ἀξιολόγησιν τῶν «ἀναγκῶν» τῶν παλιννοστούντων· βάσις των εἶναι ἡ ἐκκοσμιευμένη ἀντίληψις περὶ «ποιότητος ζωῆς» ἡ ὁποία δὲν ἀφήνει περιθώρια διὰ κάλυψιν ἢ ἐπισήμανσιν πνευματικῶν ἀναγκῶν. Συνεπῶς ἡ σύμπραξις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τοιαύτην μονοδιάστατον προβληματικὴν ἀποτελεῖ ἄλλοτρίωσιν τῆς Ὁρθοδόξου ποιμαντικῆς, προδοσίαν τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος (Δευτερ. ἡ' 3. Ματθ. δ' 4. Λουκ. δ' 4).

Ὅλα αὐτὰ δὲν σημαίνουν πὼς ἡ Ἐκκλησία μας θὰ παύσῃ νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ διὰ τὰ «ἀναγκαῖα τοῦ σώματος» (Ἰακ. β' 15-16). Ὅμως ἀπὸ τοῦ σημείου αὐτοῦ μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἐξαντληθῆ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν «κάλυψιν» τῶν «ἀναγκῶν», τὰς ὁποίας δημιουργεῖ τὸ φρόνημα «τοῦ κόσμου τούτου» μὲ τὰς περὶ «ποιότητος ζωῆς» ἀντιλήψεις του ὑπάρχει ἄβυσσος!

Ἡ Ἐκκλησία μας συνεργάζεται μὲ τὰς ἄλλας χριστιανικὰς ὁμολογίας, αἱ ὁποῖαι δύνανται ἴσως περισσότερο νὰ ἀσκήσουν πιέσεις εἰς τὰς κυβερνήσεις τῆς Δύσεως, προκειμένου νὰ κατοχυρωθοῦν τὰ ὑλικά συμφέροντα καὶ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα τῶν ξένων ἐργατῶν, τὸσον κατὰ τὸν χρόνον παραμονῆς των εἰς τὰς χώρας ὑποδοχῆς, ὅσον καὶ κατὰ τὴν διαδικασίαν ἐπιστροφῆς εἰς τὰς πατρίδας των καὶ μετὰ ταῦτα.

Ἀλλὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐξαντλεῖται εἰς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν. Τὸ Ὁρθόδοξον ἦθος εἶναι ἀκατανόητον χωρὶς τὸ Ὁρθόδοξον ἄσκητικὸν φρόνημα. Ἐτσι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, μὲ τὸ Ὁρθόδοξον κήρυγμα, προετοιμάζει τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ προὑπαντήσῃ τὸν ἐρχόμενον Κύριον, δηλαδὴ παρακινεῖ εἰς ἐσχατολογικὸν προσανατολισμὸν καὶ κινεῖ-

ται μακράν από χιλιαστικές προσδοκίας ἐγκαθιδρύσεως μίας γήινης βασιλείας του Θεού.

Ἐάν οἱ ποιμένες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας λησμονήσουν, θέσουν εἰς δευτέραν θέσιν ἢ καὶ περιφρονήσουν συνειδητῶς αὐτὸν τὸν ἐσχατολογικὸν προσανατολισμὸν τῆς Ὁρθοδόξου ποιμαντικῆς, μάλιστα ὅταν ζητήσουν δικαίωσιν τῆς ὑπάρξεώς των εἰς τὴν προσφορὰν «ποιότητος ζωῆς» μετὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ «κόσμου τούτου», ἀποδεικνύουν μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ὅτι δὲν πιστεύουν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἰδιαίτεραν ἀποστολὴν «ἐν τῷ κόσμῳ» καὶ ὅτι, συνεπῶς, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ ἡ ἴδια «κόσμος»!

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἀντετάχθη εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν προτεσταντικῶν ἐκπροσώπων κατὰ τὸ ὡς ἄνω συνέδριον περὶ παλινοστήσεως. Ἀντετάχθη διότι αἱ ἀπόψεις αὐταὶ προδίδουν τὸ μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκκοσμικεῖν τὸ ἔργον Τῆς. Ἐάν ἡ ἴδια ἢ Ἐκκλησία γίνῃ «κόσμος», πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μεταμορφώσῃ τὸν κόσμον, νὰ ἐκπληρώσῃ δηλαδὴ τὴν ἰδιαίτεραν Τῆς ἀποστολὴν ἐντὸς τοῦ κόσμου;

δ) Γενικὸν «ἐξεπούλημα» τῶν πνευματικῶν ἀξιών.

Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν διαφόρων προτεσταντικῶν ὁμολογιῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παραμονῆς των εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπικοινωνήσουν μετὰ ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας μας, τόσον εἰς τὴν Β. Ἑλλάδα ὅσον καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας. Μὴ δυνάμενοι νὰ κατανοήσουν τὴν Ὁρθόδοξον ποιμαντικὴν τοποθέτησιν, στηριζομένην εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν, ἐσχημάτισαν ἐσφαλμένως ἀντιλήψεις διὰ τὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν «ποιότητα ζωῆς» ἰδικῆς των ἀντιλήψεως καὶ ἐναντι τῶν ἰδίων τῶν παλινοστώντων.

Ἐξ ἄλλου οἱ Ἕλληνες μετανάσται, οἱ ὁποῖοι ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν Δυτικὴν, κυρίως, Γερμανίαν, μετὰ διαφοροποιημένας ἀντιλήψεις ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰδικώτερον τοῦ ἱερέως ἐναντι τῶν προβλημάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς ἀνάγκας τοῦ «κόσμου τούτου», δημιουργουμένας ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας, ἐξέφρασαν εἰς τοὺς ἐκπροσώπους τῶν προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν τὴν δυσἀρέσκειάν των διὰ τὴν μὴ συμμετοχὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν «προβλημάτων» των.

Ποία σημασία δίδεται εἰς τὴν «συμμετοχὴν» αὐτὴν; Τοῦτο ἔγινε φανερόν ἀπὸ αἴτημα ἐκπροσώπου ἐνὸς συλλόγου παλινοστώντων, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἰδρύθη μετὰ πρωτοβουλίαν ἐκκλησιαστικοῦ φορέως. Ἐζητήθη ἡ παραχώρησις αἰθούσης μετὰ τηλεφώνου εἰς κεντρικὸν σημεῖον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὑπεγράμμισθη ὅτι ὁ χώρος αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν διάθεσιν τοῦ συλλόγου, χωρὶς νὰ ἔχη οὐδε-

μίαν σχέσιν μετὰ οἰασδήποτε μορφῆς ἐκκλησιαστικῆς δραστηριότητος.

Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὄξυτάτου προβλήματος τῆς ἐλλείψεως τῶν ἀπαραιτήτων πόρων εἰς ἕλας σχεδὸν τὰς ἐνορίας τῆς πόλεως, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, γεγονός τὸ ὁποῖον καθιστᾷ ἀδύνατον σχεδὸν τὴν οὐσιαστικὴν πολυδιάστατον ποιμαντικὴν παρουσίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ πρότασις ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅπως αἱ δραστηριότητες τοῦ ἐν λόγῳ συλλόγου φιλοξενηθῶν εἰς ἐκκλησιαστικὰ αἰθούσας, δὲν ἔγινε ἀποδεκτὴ. Ἐγινε κατανοητὸν, ὅτι κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ἐν λόγῳ συλλόγου, τὸ ἔργον τοῦ συλλόγου δὲν ἐπιτρέπεται νὰ «κηδεμονεύεται» ἢ καὶ νὰ ἐντάσσεται εἰς τὰ πλαίσια τῆς Ὁρθοδόξου ποιμαντικῆς.

Τοιοῦτοτρόπως ἀπεδείχθη καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς περιπτώσεως ὅτι ἡ διαπίστωσις μας εἰς τὸ κείμενον, τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ τὰ ποιμαντικὰ προβλήματα τῆς παλινοστήσεως, ἦτο ἀκριβές. Εἰς πολλοὺς παλινοστοῦντας ἔγινε ἀποδεκτὴ ἡ προτεσταντικὴ ἀντίληψις περὶ ποιμαντικῆς ἐργασίας καὶ ἐκκλησιαστικῶν προτεραιοτήτων· τὸ Ὁρθόδοξον φρόνημα ἔχει διαφοροποιηθῆ, ὁ ρόλος τοῦ ἱερέως καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀξιολογεῖται ἐσφαλμένως καὶ καταβάλλεται προσπάθεια ἐξαναγκασμοῦ τῆς Ἐκκλησίας νὰ περιορίσῃ τὴν δραστηριότητά Τῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ «κόσμου τούτου».

Ἡ διαπίστωσις ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν συμεριζεται τὰς ἀντιλήψεις αὐτάς, ὅτι συνεχίζει νὰ βλέπῃ τὴν διακονίαν τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν ὡς φυσικὴν προέκτασιν τῆς ὀρθοδόξου ποιμαντικῆς καὶ ὅχι ὡς προσπάθειαν ἀποκεκομμένην τῆς ὅλης ζωῆς καὶ δραστηριότητος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, δημιουργεῖ τὴν ἀπαίτησιν τῶν ἐν λόγῳ παλινοστώντων, ὅπως τὰ προβλήματα των ἀντιμετωπισθῶν ἐκτὸς καὶ μακρὰν τοῦ πνευματικοῦ χώρου, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλει νὰ κινῆται ἡ δραστηριότης τῶν συνειδητῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν δὲν εἶχον βεβαίως τὰς προϋποθέσεις νὰ κατανοήσουν τὴν Ὁρθόδοξον θέσιν· ὅτι δηλαδὴ οἱ παλινοστοῦντες ἐκλαμβάνονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς μέλη Τῆς καὶ καλοῦνται νὰ ζήσουν συνειδητῶς ὡς ζῶντα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἠνωμένα μετὰ τὸ ὅλον σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ μετὰ ὅλων τῶν λοιπῶν μελῶν καὶ ὅτι ὁ δεσμὸς αὐτὸς ὀφείλει νὰ εἶναι πολὺ ἰσχυρὸς καὶ νὰ μὴ διασαλεύεται ἀπὸ τὴν πρόταξιν οἰωνδῆποτε ὑλικῶν συμφερόντων καὶ διεκδικήσεων.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐκπρόσωποι τῶν προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν προέβησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ συνεδρίου εἰς ἐπιτολαίαν κριτικὴν ἐναντίον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐπισήμου ἐκπροσώπου τῆς φιλαξενούσης τὸ συνέδριον Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. «Ἡ αὐθεντία», ἐλέχθη χαρακτηριστικῶς, «λιθοβολεῖ ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ». «Ἡ Ἐκκλησία», ἀνε-

φέρθη εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ομάδας ἐργασίας, (πρέπει νὰ σταματήσῃ τὴν λατρευτικὴν τῆς ζωῆν, ἕως ἔτου λύσῃ τὰ κοινωνικὰ προβλήματα).

Ὅταν παρατηρήθῃ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἐκκοσμίκευσις τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, προδοσία τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει καθήκον νὰ ἀγωνισθῇ διὰ τὰς πνευματικὰς ἀξίας, ἐδόθη ἡ χαρακτηριστικὴ ἀπάντησις ὅτι ἡ «μάχη» διὰ τὴν διατήρησιν τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν ἔχει πρὸ πολλοῦ χαθῆ ἡ Ἐκκλησία, προσετέθη, πρέπει νὰ ἀγωνισθῇ πλέον διὰ τὰς ὑλικὰς ἀξίας! Κάποιος μάλιστα εκπρόσωπος, ἀναφερόμενος εἰς τὰς ἰδικὰς μᾶς παρατηρήσεις διὰ τὴν στάσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, προσέθεσε: «Ἐὰν ὁ Χριστὸς ξαναρχόταν θὰ ξανάπαιρνε βούρδουλα...!».

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἔλαβον τὸν λόγον οἱ εκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας μᾶς καὶ παρεκάλεσαν τοὺς φιλοξενουμένους μᾶς, μετὰ τὸ γενικὸν «ξεπούλημα» τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν εἰς τὴν Δύσιν, νὰ μᾶς ἐπιτρέψουν τὴν πολυτέλειαν νὰ ἐπιθυμοῦμεν τὴν διατήρησιν τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀξιῶν καὶ νὰ παραχωροῦμεν εἰς αὐτὰς τὴν προτεραιότητα, τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει ὁ Χριστὸς καὶ ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησιολογία μᾶς.

Σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἐτονίσθη, εἶναι κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς Ὀρθοδοξίας ὁ καταρτισμὸς τῶν ἀγίων, ἡ οἰκοδομὴ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι κοσμικὴ ὁργάνωσις, σωματεῖον, ἀλλὰ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον κατανέμονται καὶ αἱ ἐπὶ μέρος διακονίαι μεταξὺ τῶν μελῶν. Ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ καταρτίσῃ τὰ μέλη Τῆς καὶ νὰ δρᾷ μὲσω αὐτῶν, μὲσω ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν συνειδητῶν μελῶν Τῆς, ὄχι μὲσω ὀρισμένων (π.χ. μόνον μὲσω τοῦ κλήρου Τῆς), διὰ λογαριασμὸν τῶν ὑπολοίπων!

Τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας καλοῦνται εἰς τὸν λειτουργικὸν χῶρον νὰ ἐκφράσουν τὴν ἐνότητά των, νὰ συγκροτήσουν τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ διακηρύξουν τὴν πραγματικότητα τοῦ ἐνὸς Σώματος διὰ τῆς Θ. Εὐχαριστίας.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς λατρευτικῆς-εὐχαριστιακῆς συνάξεως, τὰ ἐπὶ μέρος μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀκολουθοῦντα τὴν προτροπὴν τῆς Ἐκκλησίας, «Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν!», ἀπέρχονται διὰ νὰ ἐκφράσουν εἰς τὴν καθημερινὴν των πλέον ζωὴν αὐτὴν τὴν μοναδικὴν ἐνότητα τοῦ Ἐνὸς Σώματος, συνεχίζοντες καὶ ἐκτὸς τοῦ λειτουργικοῦ-εὐχαριστιακοῦ χώρου τὴν εὐχαριστιακὴν χρῆσιν τοῦ κόσμου, μετατρέποντες διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ εἰς εὐχαριστιακὸν χῶρον, δηλαδὴ εἰς Ἐκκλησίαν, ὄχι μόνον τὴν οἰκίαν των, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον τῆς ἐργασίας των καὶ ὀλόκληρον τὸ περιβάλλον των (ἰδὲ Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου, Ἐφόδιον Ὀρθοδοξίας, Ἀθῆναι 1974, σελ. 227 ἑξ.).

Μὲ αὐτὴν τὴν τοποθέτησιν ἡ Ἐκκλησία συντελεῖ εἰς τὴν ἐπίλυσιν ὅλων τῶν παρουσιαζομένων προβλημάτων καὶ εἰς τὴν κάλυψιν ὅλων τῶν πραγματικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐπὶ μέρος μελῶν Τῆς.

Μὲ τὸ θέμα τῆς ἐκκλησιολογικῆς διαστάσεως τῆς φιλανθρωπίας τῆς Ἐκκλησίας ἔχομεν ἀσχοληθῆ διεξοδικῶς εἰς ἑνδεκα συνολικῶς ποιμαντικὰς μονογραφίας μὲ τίτλον «Σκέψεις περὶ ἀναδιοργανώσεως τῆς ἐνοριακῆς διακονίας» δὲν εἶναι ἄστοχον νὰ μεταφέρωμεν ἐδῶ δύο μόνον παραγράφους ἀπὸ ἐκείνας τὰς ἐργασίας:

«Δὲν εἶναι ἐξωτερικῆς μορφῆς τὰ κοινοτικά χαρακτηριστικά τῆς Ἐκκλησίας, δὲν προσδιορίζονται δηλαδὴ ἑξῶθεν. Ὁ χριστιανὸς δὲν δύναται νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸν φιλόθρωπον, ὁ ὁποῖος κινεῖται ἐξ ἀνθρωπιστικῶν προϋποθέσεων, συγκινεῖται ἐκ τῆς δυστυχίας τοῦ συνανθρώπου καὶ συντελεῖ εἰς τὴν θεραπείαν τῶν κοινωνικῶν πληγῶν. Τὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ ὁ πραγματικὸς χριστιανὸς, συμπάσχει εἰς τὴν θλίψιν καὶ συμμετέχει εἰς τὴν χαρὰν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἡ θλίψις καὶ ἡ χαρὰ δὲν εἶναι πλέον γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν ἐν μέλος ἀναφέρονται κατὰ ἓνα τρόπον εἰς ὅλα τὰ μέλη, εἰς ὀλόκληρον τὸ σῶμα. Δὲν εἶναι τὰ φιλόθρωπα αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἔχει ὡς κίνητρον, ἀλλὰ τὸ γεγονός ὅτι εἶναι μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ καὶ μόνον τὸ γεγονός καθιστᾷ τὸν πιστὸν ἱκανὸν νὰ συμπάσχει καὶ νὰ συγαίρη ἡ ἐνότης δηλαδὴ, τὴν ὁποίαν ζῆ ἐντὸς τοῦ σώματος, ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας».

«Ἐὰν δὲν ζῶμεν τὰ γεγονότα τῆς χαρᾶς ἢ τῆς λύπης τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο σημαίνει ὅτι δὲν ζῶμεν τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τοῦ σώματος, δὲν εἴμεθα ἠνωμένοι μετὰ τοῦ σώματος κατὰ τρόπον ἔντονον, κατὰ ἓνα βαθμὸν, ὁ ὁποῖος ἀντανακλάται πρὸς τὰ ἄλλα μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν δηλαδὴ δὲν ζῶμεν τὴν ἐνότητα μὲ τὰ ἄλλα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, δὲν εἴμεθα ζῶντα μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν δυνάμεθα νὰ ὀνομασθῶμεν καλοὶ χριστιανοί, ὅσονδήποτε τίμιοι καὶ ἠθικοὶ καὶ θρησκευτικοὶ καὶ ἐὰν πιστεύωμεν ἢ λογιζώμεθα ὅτι εἴμεθα» (Α. Ἀλεβιζοπούλου, Διὰ νὰ γνωρίσῃ ὁ κόσμος, ἐν: Σκέψεις περὶ ἀναδιοργανώσεως τῆς ἐνοριακῆς διακονίας, τεύχος Ε', Ἀθῆναι 1972, σελ. 18-19).

Ἐὰν τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας δὲν «λειτουργοῦν» ὡς μέλη συνειδητὰ καὶ ὑπεύθυνα, ἀναλόγως τῆς διακονίας τοῦ καθενός, τότε ἡ Ἐκκλησία ἀναγκάζεται νὰ ὀργανώσῃ καὶ νὰ ἀναλαμβάνῃ τὴν εὐθύνην τῆς λειτουργίας διαφόρων κοινωνικῶν ἰδρυμάτων καὶ τὴν πραγματοποίησιν κοινωνικῶν προγραμμάτων. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ «ὀργανωμένη φιλανθρωπία» τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀποτελεῖ τὴν ἰδανικὴν, τὴν φυσικὴν λύσιν τῆς Ἐκκλησίας· εἶναι κατάστασις ἀνάγκης, ἡ ὁποία δημιουργεῖται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὰ ἐπὶ μέρος μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας δὲν «λειτουργοῦν» καλῶς, ἐπεὶ δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς στοιχειώδη καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ μέλους τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ὀρθή, λοιπόν, λύσις τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἦτο νὰ μὴ φθάσωμεν εἰς τὴν ἰδρυματικὴν διακονίαν· τὰ ἐπὶ μέρος κοινωνικὰ προβλήματα νὰ λύωνται εἰς τὰ

πλαίσια τής αμοιβαίας ευθύνης τών μελών· αυτή είναι ή διδασκαλία τών πατέρων τής Έκκλησίας μας, ακόμη και εκείνων, οι οποίοι έπρωτοστάτησαν εις τήν ιδρυματικήν διακονίαν τής Έκκλησίας μας.

Έργον τής Έκκλησίας είναι ή οίκοδομή τών μελών Της, ή κατάρτισις τών αγίων. Έπειδή όμως ή Έκκλησία εις τό έργον αυτό δέν επιτυγχάνει πλήρως, δι' αυτό δημιουργείται ή ανάγκη οργανώσεως του κοινωνικού Της έργου, προκειμένου να συμπαρασταθί τουλάχιστον δι' αυτού του τρόπου εις τας υλικάς ανάγκας τών μελών Της. Αυτό βεβαίως δέν σημαίνει ότι ή Έκκλησία θα εγκαταλείψη τό κύριον έργον Της, τόν καταρτισμόν τών αγίων ή θα σταματήσει να αποβλέπει εις τήν «λειτουργίαν» τών επί μέρους μελών Της, όπως περιεγράφη ανωτέρω.

Η Έκκλησία, καθώς ανεφέρθη, δέν αποσκοπεί εις τό να γίνη ή ίδια κόσμος, αλλά εις τό να μεταμορφώση τά μέλη Της και τόν κόσμον όλόκληρον. Έάν ή Έκκλησία εγκαταλείψη τό έργον Της αυτό και ταύτιση τήν αποστολήν Της με τόν αγώνα διά τήν άνοδον τής όνομαζομένης «ποιότητος ζωής» τής καταναλωτικής κοινωνίας μας, αυτό αποτελεί προδοσίαν του μηνύματος τής Έκκλησίας, εκκοσμικεύειν του έργου Της.

Εις αυτό τό σημείον έφθασαν, όπως φαίνεται, αι προτεσταντικά Έκκλησίαι ή τουλάχιστον οι εκπρόσωποι των εις τό ως άνω συνέδριον, κατά τό όποϊον διετύπωσαν κρίσεις εναντίον τής Έκκλησίας μας και απέφασαν, διαθέτοντες τήν πλειοψηφίαν, να προχωρήσουν ακόμη και εις «συστάσεις» προς τήν Έκκλησίαν μας!

Προσωπικώς εξέφρασα κατά τήν διάρκειαν τών συνεδριάσεων τήν κατάπληξίν μου και διηρωτήθην πώς είναι δυνατόν άνθρωποι, οι οποίοι αγνοούν τήν βάσιν τής Όρθοδόξου εκκλησιολογίας και τής Όρθοδόξου ποιμαντικής να εκφράζουν κρίσεις παρομοίας με εκείνας, αι όποϊαι ήκούσθησαν εις τήν συνέλευσιν. Τήν ιδίαν άποψιν εξέφρασεν και ο κ. Άντ. Παπαντωνίου, όπως και ο εκπρόσωπος τής Όρθοδόξου Έκκλησίας τής Σερβίας, π. Σλομποβάν Μιλούνοβιτς, ο

όποιος έχει να παρουσιάση λαμπράν ποιμαντικήν εργασίαν μεταξύ τών Σέρβων εργατών του Μονάχου· αποστολή μας, ειπε, δέν είναι μόνον να αντιμετωπίζωμεν τήν όριζόντιον διάστασιν του προβλήματος, αλλά να διατηρώμεν πρό οφθαλμών κυρίως τήν κάθετον διάστασιν του έργου μας.

Η Έκκλησία πρέπει να βαδίζει με τόν Χριστόν εις τόν σταυρόν, προκειμένου να λύση τά κοινωνικά προβλήματα, έλέχθη εις τό συνέδριον. Άλλά ο Σταυρός του Χριστού δέν είναι δυνατόν να αποχωρισθί από τήν Άνάστασίν Του· οι άπόστολοι έτάχθησαν να είναι κήρυκες όχι μόνον του Σταυρού, αλλά και τής Άναστάσεως Αυτού. Ο Σταυρός δέν αποτελεί σύμβολον αγώνος διά τήν επίλυσιν κοινωνικών προβλημάτων με σκοπόν τήν άνοδον τής όνομαζομένης «ποιότητος ζωής», αλλά τό όργανον τής θανατώσεως τής άμαρτίας και του θανάτου· τούτο έγινε πραγματικότης με τήν άνάστασιν του Χριστού.

Βεβαίως ο Χριστός έβάδισε συνειδητώς μέχρι του Σταυρού, αλλά τί θα έσήμαινε δι' ήμας τούς χριστιανούς ο Σταυρός χωρίς τήν Άνάστασιν; Θα ήμεθα οι πλέον άξιολύπητοι από όλους τούς ανθρώπους· τό έργον μας δέν θα είχε ούδένα νόημα, έστω και έάν επιτυγχάνομεν να επιλύσωμεν όλα τά ανθρώπινα κοινωνικά προβλήματα.

Άπό όλα αυτά αποδεικνύεται ότι ή μονοδιάστατος τοποθέτησις τής Έκκλησίας εναντι τών κοινωνικών προβλημάτων, ώσαν ο άνθρωπος να μη είχε και άλλας, πνευματικές ανάγκας, δέν συμβιβάζεται προς τό πνεύμα και τήν αποστολήν τής Έκκλησίας. Δύναται βεβαίως ή τιαύτη τοποθέτησις να ένθουσιάση τούς μαρξιστάς, όχι όμως τούς συνειδητούς όρθόδοξους χριστιανούς και άπορρίπτεται από τήν όρθόδοξον ποιμαντικήν.

(Συνεχίζεται)

π. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ Δρ. Θεολ.,
Δρ. Φιλοσ., Διευθυντής άποδήμου Έλληνισμού
τής Σ. Ε. Έποθέσεων Έξωτερικού

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει δεκαετίας.

Ἡ δεκαετία, ἥτις διέσφουσε ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Ἀθηναγόρου τοῦ Α' ἐπεβεβαίωσε πλήρως τὸ ἐν τῇ στήλῃ ταύτῃ γραφὲν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν του. Τῷ ὄντι «καὶ εἰς πᾶν ἀνθρώπινον ὃν ἀναπόφρευτικοὶ κηλίδες κατεκαλύφθησαν πλήρως ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς λάμπρεως τῆς προσωπικότητός του».

Τὸ μεγαλεῖον τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου συνίσταται εἰς τὸ ὅτι οὗτος, —παρὰ τὰς τυχόν ἐλλείψεις ἢ ἀδυναμίας ἢ ἀστοχίας—, διῶν τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου διὰ τὴν διάσπασιν τῆς Ἐκκλησίας Του καὶ βλέπων ὡς δυνατὴν τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, δεικνυομένης ἐπεδίωκε τὴν ἄριστον τῆς ἐχθρότητος μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ὡς ἀποδεικνύει δὲ οὐχὶ ἡ ἐκπὸς τῆς ψυχολογικῆς συναφείας τῶν ἀπομόνωσις ὀρθοδόξων τιῶν ἐκφράσεων τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου, ἀλλ' ἡ προσεκτικὴ μελέτῃ τοῦ συνόλου τῶν ἐπισήμων λόγων του, οὗτος οὐδὲν ἐπεδίωκε τὸν ἐξοβελισμόν τοῦ διαλόγου τῆς ἀληθείας ὑπὸ τοῦ διαλόγου τῆς ἀγάπης. Ὁ Ἀθηναγόρας δὲν ὠρμαῖο ἐκ τοῦ διλήμματος «Διάλογος ἀληθείας ἢ διάλογος ἀγάπης», ἀλλ' ἐκ τοῦ αἰτήματος «Θεολογικὸς διάλογος ἀληθείας ἐν ἀγάπῃ». Τὸ αἶτημα τοῦτο πρέπει νὰ κατευθύνῃ πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς οἰκουμενικοὺς θεολογικοὺς διαλόγους.

Προβάλλει ἐπαξίως τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Ἐν συνεχείᾳ δεόν νὰ ἐξαοθῇ τὸ γεγονός τῆς συμπληρώσεως δεκαετίας ἀπὸ τῆς ἀναδείξεως ὡς Οἰκουμενικοῦ Πατρὸς τοῦ ἀπὸ Ἰμβρου καὶ Τενέδου Δημητρίου, «Ὅστις ἀκολοῦθε εἰς τὰ ἴχνη τοῦ μεγάλου Ἀθηναγόρου. Ἡ Α.Θ.Π., ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος ὁ Α' χαρακτηριστικῶς ἔχει διακηρύξει τὰ ἑξῆς: «Τὸ παγκοίνως ἀναγνωριζόμενον ἔργον τοῦ αὐτιδίμου καὶ μακαριστοῦ μεγάλου προκατόχου ἡμῶν Πατριάρχου Ἀθηναγόρου δὲν πρόκειται νὰ ἀναχαιτισθῇ. Θὰ συνεχισθῇ καὶ ὑφ' ἡμῶν μετὰ τὴν ἀπώλειάν σου, ἐπιμελείας, θάρρους καὶ συνέσεως».

Τῷ ὄντι ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, περιστοιχόμενος ὑπὸ διακεκριμένων Ἱεραρχῶν, κοσμεῖ τὸν πρῶτον τῇ τάξει πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ προβάλλει ἐπαξίως ταύτην εἰς τὴν Χριστιανικὴν Οἰκουμένην διὰ τῶν ἐξαιρέτων τούτων προσόντων, ἅτινα ἐνεργοποιῶνται καρποφόρως διὰ τῶν ἐμπνευστῶν ταῦτα ἀρετῶν τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, τῆς γνησίας ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς ὑποδειγματικῆς εὐγενείας.

Τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εὐχεται, ὅπως ὁ Κύριος δωρηθῇ εἰς τὸν Παναγιώτατον πολλὰ τὰ ἔτη.

Ἀκτινοβόλον Ὁρθόδοξον Κέντρον.

Ὁ Ὁμότιμος Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἰωάννης Καρμίρης, προέβη πρὸ τινων ἐβδομαδῶν ἐνώπιον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εἰς ἀνακοίνωσιν, διὰ τῆς ὁποίας παρουσίασε τὰς ἐκδόσεις τοῦ ἐν Σαμπεζῷ (Γενεύης) Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπερ τελεῖ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τραπεζοπόλεως κ. Δαμασκηνοῦ. «Πρόκειται, ὡς ἐτόνισεν ὁ κ. Καθηγητὴς, περὶ σειρᾶς πολυτίμων ἐκκλησιαστικῶν, θεολογικῶν, ἱστορικῶν καὶ ἄλλων ἐντύπων ἐκδόσεων, θεμελιώδους σημασίας διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ Θεολογίαν. Αἱ ἐκδόσεις αὗται τιμῶσι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὸ ἐν λόγῳ Κέντρον αὐτοῦ, συμβάλλουσαι εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν μεγάλων διεκκλησιαστικῶν σκοπῶν καὶ ἐπιδιώξεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τὸ Κέντρον τοῦτο χρησιμοποιεῖ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὡς ὄργανον τῆς δσημέρας διευρυνομένης διορθοδόξου καὶ διεκκλησιαστικῆς πολιτικῆς καὶ δράσεως αὐτοῦ ἐν μέσῃ οὐ μόνον τοῦ ὀρθοδόξου ἀλλὰ καὶ τοῦ ἑτεροδόξου κόσμου, εἰδικότερον δὲ ὡς ὄργανον τῆς ἐκδοτικῆς δραστηριότητος αὐτοῦ».

Ἡ δραστηριότης αὕτη θὰ ἐκτιμηθῇ δεόντως, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν τῇ ἔδρᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλει «ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ἔχει καταστῆ ἀδύνατος ἡ συνέχισις τῆς ἐκδόσεως τῶν παλαιόρων πατριαρχικῶν περιοδικῶν καὶ ἄλλων συγγραφῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ θεολογικῶν, ἀνασταλείσης, τὸ γε νῦν, ἅμα τῆς λειτουργίας καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης».

Τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εὐχεται εἰς τὸ ἐν Σαμπεζῷ Ὁρθόδοξον Κέντρον συνεχῆ ἀνοδικὴν πορείαν ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως πρὸς δόξαν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἥτις, ὡς ἐτόνισεν ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἰ. Καρμίρης, φέρει τὸν σταυρὸν τοῦ προβαδίσματος τῆς ἐν τιμῇ διακονίας τῆς ἐνότητος τῆς Ὁρθοδόξιας».

«Δατρεία, Πνευματικὸς καὶ Πολιτισμὸς».

Τὸ ἐν Παρισίοις «Ἰνστιτοῦτον Ὁρθοδόξου Θεολογίας Ἁγίου Σέργιου» ὠργάνωσε προσφάτως (ἀπὸ 29ης Ἰουνίου μέχρι 2ας Ἰουλίου ἐ.ε.) τὴν εικοστὴν ἐνάτην «Ἐβδομάδα Λειτουργικῶν Μελετῶν», ἥτις,

ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὸ γενικὸν θέμα: «Λατρεία, Πνευματικὴ καὶ Πολιτισμὸς».

Αἱ κατὰ τὴν ἐβδομάδα ταύτην γενόμεναι εἰσηγήσεις καὶ συζητήσεις συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐξαρθῇ ἡ ὀρθόδοξος λειτουργικὴ «πνευματικότης», ἣτις διακρίνεται διὰ τὸν συνδυασμὸν κατακορύφου καὶ ὀριζοντίου διαστάσεως, διὰ τὴν «ἀνακεφαλαίωσιν» τῶν πάντων ἐν Χριστῷ, τῶν οὐρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων. Ἡ γνησίᾳ λειτουργικῇ ζωῇ δὲν ὀδηγεῖ εἰς φυγόκοσμον ἀτομιστικὸν νοσηρὸν μωστικισμόν, ἀλλὰ καταφάσκει καὶ ἐξαγιάζει πάσας τὰς πολιτιστικὰς ἀξίας καὶ ὑποβοηθεῖ τὴν ὀρθὴν ἱεραρχικὴν κλιμάκωσίν των.

Τούτων ὁδῶς ἐχόντων, ἡ λειτουργικὴ ἀγωγή προβάλλει ὠλοκληρωμένον καὶ ὕγιες ἀνθρωπιστικὸν καὶ πολιτιστικὸν ιδεῶδες, ἐφ' ὅσον ὁ μὲν γνήσιος ἀνθρωπισμὸς εἶναι ἡ ἀρμονικὴ συνανάπτυξις πασῶν τῶν ἀξιολογικῶν προδιαθέσεων καὶ ἐφύσεων τοῦ ἀνθρώπου, ὁ δὲ ὕγιες πολιτισμὸς προϋποθέτει τὴν ἀρμονικὴν βίωσιν καὶ πραγμάτωσιν πασῶν τῶν ἀξιών εἰς τοὺς διαφόρους πολιτιστικὸς τομεῖς.

«Mytilena Sacra».

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος συνεπλήρωσε τὸ ἀπὸ δεκαετίας καὶ πλέον ἀρξάμενον ἔργον τῆς συγγραφῆς τοῦ βιβλίου του «Mytilena sacra», ἔθθα συμπεριελήφθησαν ἡ ἱστορία τῆς Μονῆς Ὑψηλοῦ καὶ τῶν Ἱ. Ναῶν τῆς ἐπαρχίας Μυτιλήνης, ὡς καὶ ἡ περιγραφή των ἐν αὐτοῖς ὑπαρχόντων κειμηλίων καὶ ἰδία τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν χριστιανικὴν μικροτεχνίαν. Ἐγράφησαν 4 τόμοι εἰς 2000 περίπου σελίδας, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν 143 μεγάλων Πινάκων καὶ 535 μικρῶν, εὐρισκομένων ἐντὸς τοῦ κειμένου.

Ὁδῶς ὁ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Μυτιλήνης ἐπιτελεσθεὶς ἄθλος συνετέλεσεν εἰς τὴν λαμπρὰν ἱκανοποίησιν τοῦ παλαιοῦ του πόθου πρὸς διάσωσιν τῆς ἱστορίας τῶν ἤδη ὑπαρχόντων Ναῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεώς του, (διὰ νὰ καταστῇ γνωστὸν πότε οὗτοι ἐκτίσθησαν ἢ ἀνεκωνίσθησαν, ποῖαι αἱ διαστάσεις καὶ ὁ ρυθμὸς ἐνὸς ἐκάστου, ἐὰν προὔπηρχεν εἰς τὴν θέσιν αὐτῶν παλαιὸς ναός, ποῖοι ἐπρωτοστάτησαν διὰ τὴν ἀνέγερσιν αὐτῶν, ὅποια ἔργα τέχνης σφύζονται σήμερον εἰς εἰκόνας, εἰς τοιχογραφίας, εἰς σκευή, εἰς ἄμφια καὶ γενικῶς εἰς ἔργα χειροτεχνίας ἢ μικρογραφίας, ἐὰν ὑπάρχουν χειρογράφα εἰς κώδικας καὶ ἀρχεῖα ἢ παλαιὰ ἔντυπα ἢ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, μὲ τυχόν ἐνθυμήσεις ἐπ' αὐτῶν, ἐὰν σφύζονται ἐπιγραφαὶ ἢ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη παλαιῶν ναῶν ἐντετοιχισμένα εἰς τοὺς νέους, ἐὰν σφύζονται γλυπτικὰ διακοσμῆσεις εἰς τὰ τόξα τῶν κιονοστοιχιῶν ἢ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ ναοῦ καὶ ὅ,τι ἀξίον λόγου καὶ χρήσιμον διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τέχνην καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου».

Πολεμικὴ ἀτμόσφαιρα εἰς συνέδριον περὶ εἰρήνης.

Ἀποκαλυπτικὸν ὑπῆρξε τῷ ὄντι σημεῖωμα τῆς ἐφημερίδος «Τὰ Νέα» διὰ τὸ ὁργανωθῆν ἐν Κολωνίᾳ συνέδριον συγγραφέων ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ συγγραφεῖς διὰ τὴν εἰρήνην». Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ συνεδρίου, «οἱ συμμετέχοντες, ἀνάλογα στὴ χώρα ποὺ ἐκπροσωποῦσαν καὶ στὶς προσωπικὰς πολιτικὰς τοὺς ιδέες, ἐπετέθησαν οἱ μὲν ἐναντίον τῶν δέ, μὲ φράσεις βαρεῖες, ὕβρεις, ἀκόμη καὶ... γροθιές. Ἡ ἔντασι κορυφώθηκε, ὅταν ὁ τιμημένος μὲ Νόμπελ Γερμανὸς συγγραφέας Χάινριχ Μπέλλ ἐξεφώνησε λόγο ἀντιπολεμικὸ, στὸ τέλος τοῦ ὁποίου ὁμάδα «ἀριστεριστῶν» συγγραφέων σηκώθησαν καὶ διὰ τῆς βίας προσπάθησαν νὰ κατεβάσουν ἀπὸ τὴν ἐξέδρα τοῦ προεδρίου τὸν πρόεδρο τοῦ συνεδρίου ἐπίσης Γερμανὸ συγγραφέα Μπέρντ Ἐνγκελμαν. Ὅμως τὰ ἐπεισόδια ἔφτασαν στὸ ἀπροχώρητο, ὅταν κάποιος ἀρχισε νὰ διαβάξῃ κείμενα σοβιετικῶν συγγραφέων, ποὺ βρῖσκονται στὴ φυλακῇ, μὲ πρώτη ἀντίδραση ἐκείνη τῶν παρισταμένων σοβιετικῶν συγγραφέων, οἱ ὅποιοι ἀπεχώρησαν τῆς αἰθούσης».

Διὰ «τὸ καθόλου εἰρηνικὸ αὐτὸ Συνέδριον» περὶ εἰρήνης τὰ σχόλια εἶναι περὶττά. Διὰ τοὺς ἀγρομένους τὸν Θεὸν λέγει ὁ Ψαλμωδός: «Σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν» (Ψαλμ. ιγ', 3). Μόνον ὁ «Χριστὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν... Ἐλθὼν εὐηγγελίσαστο εἰρήνην τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς» (Ἐφ. β', 14,17).

Λησμονεῖ τὴν ἰδεολογικὴν του Μέκκαν.

Ὁ («Ὀδηγητῆς»), τὸ «βδομαδιατικὸ ὄργανο τοῦ Κ.Σ. τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας Ἑλλάδας» κατηγορεῖ τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κορίνθης κ. Σεβαστιανόν, διότι εἰς τὸ προεδρευόμενον ὑπ' αὐτοῦ Μαθητικὸν Οἰκοτροφεῖον Κορίνθης εὐρίσκειται ἀνηρημένος εἰς πίνακα ὁ «Δεκάλογος τοῦ Μαθητοῦ», ὁ ὁποῖος γράφει: «Ἐυγενῆς στοὺς τρόπους. Πειθαρχικὸς στὸ πρόγραμμα. Ἐπιμελῆς στὰ μαθήματα. Νοικοκύρης στὰ πράγματα. Πρόθυμος στὶς δουλειές. Προσεχτικὸς στὶς κουβέντες. Ἐξυπηρετικὸς στοὺς συντρόφους. Εὐχάριστος στὴ συντροφιά. Ταπεινὸς στὶς ἐπιτυχίες. Αἰσιόδοξος στὶς δυσκολίες».

Ἄλλ' ὁ («Ὀδηγητῆς») λησμονεῖ τοὺς («ἠθικοὺς δεκαλόγους»), οἱ ὅποιοι εἶναι ἀνηρημένοι εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὰ ἐργοστάσια τῶν ἀποτελουσῶν τὴν ἰδεολογικὴν του Μέκκαν κομμουνιστικῶν χωρῶν. Ἄλλως τε τί θὰ εἶχε νὰ ἀντεῖπῃ διὰ τὸ ἄριστον συγκεκριμένον παρεχόμενον τοῦ μνημονευθέντος («Δεκαλόγον τῶν μαθητῶν»); Ἡ μίμωσ πταίει, τὸ ὅτι μαθητὰ διαπαιδαγγοῦνται χριστιανικῶς καὶ ὄχι κομμουνιστικῶς;

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Το Ε΄ Πανελλήνιο Θεολογικό Συνέδριο

Ύπο την προεδρία του Μακ. Αρχιεπισκόπου Αθηνών κ. Σεραφείμ συγκαλείται στην Αθήνα (3 έως 5 Σεπτεμβρίου) το Ε΄ Πανελλήνιο Θεολογικό Συνέδριο, το οποίο οργανώνει η «Πανελλήνιος Ένωσις Θεολόγων».

Το θέμα που θα απασχολήσει τους υπερχιλίους θεολόγους είναι: «Θρησκεία - Παιδεία στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία». Θα γίνουν πολλές εισηγήσεις και συζήτηση πάνω σ' αυτές. Το Συνέδριο αποτελεί εκδήλωση των 4.000 και πλέον θεολόγων - καθηγητών Μέσης, Ήπαγγελματικής, Εκκλησιαστικής και Τεχνικής Εκπαιδύσεως, καθώς και λοιπών θεολόγων, κληρικών και λαϊκών, άλλων τομέων δράσεως.

Η ΄Ι. Σύνοδος έθεσε υπό την αιγίδα της το Συνέδριο, το οποίο επιχορήγησε και με ποσό 1.000.000 δρχ.

Αναμένεται με βεβαιότητα μεγάλη επιτυχία και λόγω της δηλώσεως συμμετοχής μεγάλου αριθμού θεολόγων και εξ αιτίας του επικαιρού θέματος, τώρα που μεθοδεύονται προσπάθειες για μείωση ή εξοβελισμό του μαθήματος των θρησκευτικών από τα Σχολεία Μέσης Εκπαιδύσεως.

΄Ιερά Μητρόπολις Ν. ΄Ιωνίας και Φιλαδελφείας

Ο Σεβ. Μητροπολίτης Ν. ΄Ιωνίας και Φιλαδελφείας κ. Τιμόθεος τη Κυριακή των Αγίων Πατέρων, 30η Μαΐου έ.ε., εν τφ ΄Ι. Ναφ Αγίων Αναργύρων Ν. ΄Ιωνίας ηλόγησεν Αρτοκλασίαν της «Ένωσεως Σπάρτης - Ν. Ασίας και Περιχώρων» και ακολούθως προέστη ΄Επιμνημοσύνου Δεήσεως υπέρ αναπαύσεως των ψυχών των εν Μ. Ασία σφαγιασθέντων αδελφών ημών.

Κατά την αυτήν ως άνω ημέραν ο Σεβ. κ. Τιμόθεος έτέλεσεν Άγιασμόν επί τοις ΄Εγκαινίσι των Γραφείων της Άδελφότητος Προκοπιέων εις Ν. Ηράκλειον Άττικής και συνεχάρη το Διοικ. Συμβούλιον και τα μέλη του Σωματείου διά την σημειωθείσαν μέχρι τουδε δραστηριότητα.

Την 11ην ΄Ιουνίου έ.ε. ο Σεβ. κ. Τιμόθεος παρέστη εις Τελετήν επί τη λήξει του Σχολικού έτους, πραγματοποιηθείσαν εις το Α΄ Δημοτικόν Σχολείον Ν. Φιλαδελφείας, καθ' ην άπενεμήθησαν βραβεία και δώρα εις τους μαθητάς της ΣΤ΄ τάξεως.

Ύπο της ΄Ι. Μητροπόλεως συνεχίζονται αι εργασίαι προς ολοκλήρωσιν και έξοπλισμόν των μονίμων εγκαταστάσεων των Έκκλησι. Κατασκευάσεως εις ΄Ωρωπόν Άττικής. Κατά τον παρελθόντα μήνα Μάιον έδαπανήθη ποσόν δρχ. 400.000 διά την προμήθειαν τραπεζών και καθισμάτων, ειδών παιδικής χαράς, ψυχαγωγίας και άθλητικών όργάνων, ως και ηλεκτρικής κουζίνας και επαγγελματικού ψυγείου.

Το Σάββατον, 19 ΄Ιουνίου, έγένετο ημερησία έκδρομή των τροφίμων του Έκκλησι. Ορφανοτροφείου Θηλέων «Η Αγία Φιλοθέη» Καλογρέζης εις το Μετόχιον της ΄Ι. Μητροπόλεως παρά το Μούλι Σαλαμίνας, υπό την αιγίδα του Σεβασμιωτάτου.

΄Ιερά Μητρόπολις Κιτίου

Πραγματοποιήθηκε επιτυχώς στη Λάρνακα Κύπρου Πνευματικό Συμπόσιο με θέμα «Άξιος ο εργάτης του μισθού αυτού». Το Συμπόσιο διοργάνωσε η ΄Ιερά Μητρόπολις Κιτίου στις 29 ΄Απριλίου 1982. Σύνοδοι ήταν οι πνευματικοί εργάτες της Μητροπολιτικής Περιφέρειας Κιτίου και αντιπρόσωποι εργατικών συντεχνιών και της όμοσπονδίας εργοδοτών και βιομηχάνων Κύπρου.

Στο Πνευματικό αυτό Συμπόσιο έκαναν εισηγήσεις ο κ. Γαλίτης Γεώργιος, Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, ο κ. Ζιαρτίδης Άνδρέας, Γενικός Γραμματέας της ΠΕΟ, ο κ. ΄Ιωάννου Μιχαλάκης, Γενικός Γραμματέας της ΣΕΚ, ο κ. Κυθρεώτης Χρίστος, Λειτουργός ΄Εργατικών Σχέσεων της Όμοσπονδίας Έργοδοτών Κύπρου και ο κ. Σπαρσής Μίλης, Γενικός Διευθυντής του ΄Υπουργείου Έργασίας και Κοινωνικών Άσφαλίσεων.

Μετά τις εισηγήσεις ακολούθησε έποικοδομητική συζήτηση που συντόνιζε προσωπικά ο Σεβ. Μητροπολίτης Κιτίου κ. Χρυσόστομος. Στο Συμπόσιο απηύθυναν χαιρετισμό ο Μακ. Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος και ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Σπύρος Κυπριανού.

Σκοπός του Συμποσίου ήταν, όπως τονισε εισαγωγικά ο Σεβ. Κιτίου κ. Χρυσόστομος, «η συναδέλφωση και η στενότερη προσέγγιση ανάμεσα στους εργαζομένους, ο προβληματισμός και η καλοπροαίρετη συζήτηση μεταξύ τους. Η προαγωγή, μ' άλλα λόγια, της ένότητας και της αλληλοκατανόησης στα εργατικά πράγματα του τόπου. Κι ακόμα η συνειδητοποίηση, πως σημασία στη ζωή δεν έχει τόσο ο αριθμός των ταλάντων που μ' αυτά μās έχει προικίσει ο Θεός, αλλά ο τρόπος περισσότερο με τον οποίο έμπορευόμαστε κι αξιοποιούμε αυτά τα τάλαντα που μās χάρισε ο Δημιουργός».

Το Πνευματικό Συμπόσιο, στο οποίο πήραν μέρος παραπάνω από 400 άτομα, στέφθηκε με πλήρη επιτυχία. Τονίστηκε από όλους τους εισηγητές η σπουδαιότητα, που έχει στις μέρες μας η αλληλοκατανόηση ως ο καλύτερος τρόπος επίλυσεως όλων των προβλημάτων που αναφέρονται ανάμεσα στους εργαζομένους, στους εργοδότες και στην κυβέρνηση κι επαινέθηκε η όμορφη αυτή πρωτοβουλία της Έκκλησίας που απέβλεπε στην προαγωγή των καλών σχέσεων ανάμεσα στους εργαζομένους κι ακόμα της αγάπης και της δικαιοσύνης, όπως τις διδάσκει ο Λόγος του Θεού ο αιώνιος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ίερά Μητρόπολις Μαντινείας και Κυνουρίας

Έχοντας ύπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 του Ν. 590)1977 «περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» και των άρθρων 33-37 του ύπ' άρ. 2)1969 Κανονισμού της Ίεράς Συνόδου «περί Ί. Ναών, Ένοριών και Έφημερίων, προκειμένου να πληρώσωμεν την κενή οργανικήν θέσιν τακτικού έφημερίου του Ί. Ναού Αγίου Δημητρίου Έλάτου Κυνουρίας, καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τα κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τώ περιοδικώ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλωσι τα απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν της ανωτέρω θέσεως.

Έν Τριπόλει τή 2α Ίουλίου 1982,

† Ό Μαντινείας και Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Τρίκκης και Σταγών

Προκειμένου να προβώμεν εις την πλήρωσιν της δια της ύπ' άριθ. 8)10.3.1982 ήμετέρας απόφάσεως και συμφώνως τώ Νόμω 673)30.8.1977 «περί ανακατανομής και ρυθμίσεως οργανικών θέσεων Διακόνων» κενής θέσεως Διακόνου του Ίερού Ναού Αγίας Παρασκευής Τρικάλων, καλούμεν τους βουλομένους να καταλάβωσι ταύτην και έχοντας τα πρòς τούτο κανονικά και τυπικά προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης εις τò Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλωσιν ήμιν σχετικήν αίτησιν και τα ύπό του ύπ' άριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ίεράς Συνόδου προβλεπόμενα δικαιολογητικά.

Έν Τρικάλαις τή 2 Ίουλίου 1982,

† Ό Τρίκκης και Σταγών ΑΛΕΞΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Κυδωνίας και Άποκορώνου

Σύμφωνα με την ισχύουσα Έκκλησ. Νομοθεσία και την 12)1982 Πράξη μας προκηρύσσομε την κενή Ένορία Ντερέ Κυδωνίας και προσκαλούμε τους επιθυμούντας να καταλάβουν αυτήν να καταθέσωμε μέσα στις νόμιμες προθεσμίες τα απαιτούμενα δικαιολογητικά.

Χανιά 1η Ίουλίου 1982,

† Ό Κυδωνίας και Άποκορώνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΔΕΛΤΙΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Έκδιδόμενον κατά δεκαπενθήμερον

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Προπρύτανης Πανεπιστημίου Άθηνών

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ό Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ό Ζακύνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Έσωτερικού: Δραχμαί 300 έτησίως.
Β) Έξωτερικού: Δολλάρια 20 έτησίως.
Τιμή έκάστου τεύχους μετά του «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Έγκύκλιος ύπ' άριθ. 2322 της Ίεράς Συνόδου, περί της 60ής έπετείου της Μικρασιατικής καταστροφής.

Κων. Γ. Μπόνη, Άκαδημαϊκού, Όμοσ. Καθηγητού Παν/μίου Άθηνών, Τεκνογονία, τò μέγα σύγχρονον δημογραφικόν πρόβλημα της Ελλάδος.

Άρχιμ. Μαξίμου Ξύδα, Έπιστροφή στον Θεό.

Άρχιμ. Άθανασίου Σιρουγγατάκη, Αί κατάκμβαι της Μήλου.

Άρχιμ. Φιλάρετου Βιτάλη, Πρόβλημα διά τò θεϊόν κήρυγμα έν Πρεβέζη κατά τόν 10' αιώνα.

π. Άντ. Άλεβιζοπούλου, Δρ. Θεολ. και Φιλολ., Ποιμαντική Μαρτυρία.

Παρατηρήσεων στήλη.

Έκκλησιαστικά Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Άθήναι, Ίασίου 1 — Τηλ. 721.073.
Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ίωάννης Μιχαήλ. Άναστασίακη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.